

Gepubliceerd 3 juli 2019

[Link Facebook](#)

Poortje van de voormalige Gasthuiskerk te Goes.

DE HANDEN UIT DE MOUWEN

Een onbekende schrijver maakte in 1813-1814 aantekeningen over de bouw van een katholieke kerk in Goes. Hij noemde die aantekeningen zelf 'notulen'. Bij het 75-jarig bestaan van de huidige kerk in 1983 verscheen er een herdenkingsblaadje waarin J. Bitter gedeelten uit de eerste periode zijn opgenomen. Hier een stukje over de plannen voor de bouw van die eerste kerk dat bovenstaande titel droeg. Die kerk was een Waterstaatskerk, zo genoemd omdat ze met financiële steun van de landelijke overheid werden gebouwd. Het ontwerp en de bouw van dergelijke kerken was onderhevig aan de goedkeuring en controle door ingenieurs van het ministerie van Waterstaat. In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht is het begrip Waterstaatskerk niet verbonden aan een bepaalde bouwstijl.

Nadat in de Franse tijd onder koning Lodewijk (1806-1810) de katholieken weer hun kerkdiensten mochten houden ging men in Goes nadenken over de bouw van een eigen kerk. De oorspronkelijke katholieke Grote- of Maria Magdalenakerk was tijdens de Reformatie in 1578 ingenomen door de protestanten en die kerk kregen de katholieken niet meer terug. De katholieken hadden de Gasthuiskerk in de Gasthuisstraat aan de Oude Vismarkt toegewezen gekregen. Een poortje herinnert nog aan deze kerk. Deze verkeerde echter in een bijzonder slechte staat van onderhoud. Geld om dat achterstallig onderhoud te betalen was er niet. Bitter noteert:

“Door de snel verbeterende tijdsomstandigheden: de nederlaag van Napoleon bij Leipzig (16-19 oktober 1813), het vertrek der Fransen, de terugkeer van de Prins van Oranje naar het vaderland (30 november 1813), zijn inhuldiging en eedsaflegging op de nieuwe grondwet als koning Willem I (30 maart 1814), veerde het volk van Nederland weer op. Ook de Rooms-katholieke gemeente van Goes bleef niet lijdelijk afwachten.”

Op zondagvoormiddag 11 september 1814 kwamen in een vergaderruimte in het pastoorshuis een aantal mensen bijeen om de situatie te bespreken. Naar pastoor Theodorus Stook waren er drie leden van het kerkbestuur aanwezig: Jan van Wintroij, boekhouder van de kerk, Jan Jacobse van 't Westeinde en Wouter van Hertum. Ook twee afgevaardigden van de parochie, Laureijs Vermuë en Servaas van Gemert waren er. Men was het er al snel over eens dat er een nieuwe kerk gebouwd moest worden. Snelheid was geboden want volgens vast gebruik moest op de eerste zondag van de maand na de 'hoogdienst' de bijeenkomst gehouden worden om dit besluit formeel te maken. Als men dit niet deed moest men een boete van een 'oortje' betalen. Dat was een Nederlands koperen geldstuk met een waarde van f 0,0125. Met de invoering van het decimale stelsel in 1820 verdween dit geldstelsel. Er werd een commissie benoemd die bestond uit de heren J. van Wintroij, Jan J. van 't Westeinde en Servaas van Gemert. Zij kregen de opdracht te zorgen voor voldoende kapitaal voor de bouw van een nieuwe kerk. Er waren nog al wat bezittingen die katholieken na hun overlijden aan de kerk hadden nagelaten. Die moesten te gelde worden gemaakt. Dat waren veelal woonhuizen en landerijen. De totale waarde werd geschat op 16.000 gulden, toen een fors vermogen.

“Zorgvuldig werd gewikt en gewogen voor men dit besluit nam. Bij de uitvoering er van heeft men niemand in ernstige moeilijkheden gebracht, uitgezonderd één die zich onredelijk verzette. De commissie moest voorts zorgen voor een conditie of bestek waarop, na goedkeuring door het kerkbestuur, de nieuwe kerk kon worden aanbesteed en tevens, dat de diensten voortgang zouden kunnen vinden in de Gasthuiskerk, zo gauw als daar behoefte aan was.”

Op 29 december 1814 verleende het Provinciaal Bestuur de gevraagde toestemming tot de sloop van het oude kerkgebouw aan de huidige Singelstraat in Goes.

Gepubliceerd 6 juli 2019

[Link 1 Facebook](#)

[Link 2 Facebook](#)

TUINBOUWCURSUS IN OVEZANDE

Een foto met een aantal mannen en informatie dat het een tuinbouw cursus is in Ovezande. Alleen de naam van de man uiterst rechts is bekend. Willem Jakobus Robijn. Hij is de docent van de groep. Geboren op 13 juli 1892 in het Zeeuws-Vlaamse Zuidzande. Een ondernemend baasje die aan het begin van de twintigste eeuw naar Zuid-Beveland gaat om te werken in de boomgaarden. En die heb je nu eenmaal meer in Zuid-Beveland dan aan de andere kant van de Westerschelde. Hij vindt werk als snoeier. Maar hij wil hogerop, dus volgt hij cursussen. In Ovezande wordt hij ook verliefd op Jacoba Kribbe, een mooie meid in de Zeeuwse klederdracht. Op 2 augustus 1891 is Jacoba te 's-Gravenpolder geboren. Op 27 februari 1914 trouwen ze, het is een moetje want Jacoba is zwanger. In 1922 behaalt Willem Jakobus het diploma tuinbouw-vakonderwijzer en wordt hij leraar bij de tuinbouworganisatie L.T.B. Het echtpaar gaat later ook in Goes wonen in een ruime nieuwbouwwoning van wat toen bekend stond als bouwplan I en II, aan de Terwelstraat (nu Wulfaertstraat) te Goes. Destijds het eerste bouwplan buiten de stadsvest. Hij wordt later hoofdassistent van de Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst Zeeland en geldt als een autoriteit op zijn vakgebied. In 1957 gaat hij met pensioen. Een uitgebreid verslag staat er in de PZC van 2 juli 1957. Een grote receptie met sprekers in de schouwburg De Prins van Oranje te Goes. Samen met Jacoba, nog steeds in Zeeuwse klederdracht, staan ze op de foto in de krant. De directeur-generaal van de landbouw is er speciaal voor uit Den Haag overgekomen. Hij krijgt de ere-onderscheiding in goud, verbonden aan de Orde van Oranje Nassau. Op 1 juli 1969 overlijdt Jacoba te Goes. Ze wordt begraven bij haar op 4 september 1945 overleden zoon op de algemene begraafplaats te Goes. Willem Jacobus Robijn verhuist daarna naar zijn geboortegrond in Zeeuws-Vlaanderen. Samen met een zoon met een verstandelijke beperking gaat hij in zorgcentrum De Burght te Oostburg wonen. Op 25 april 1977 overlijdt hij daar en wordt hij ook begraven te Goes. Zijn grafsteen is na de ontruiming van het graf door een kleindochter geplaatst in haar tuin.

Maar wie zijn de andere personen op de foto? We vinden het antwoord in de Goesche Courant van 4 april 1932. Het is de diploma uitreiking van de tuinbouw cursus te Ovezande. W.J. Robijn (rechts op de foto) en H.L.K. Leijs (links op de foto) waren de leraren. De namen van de cursisten waren: C. Rentmeester Mz., P. Vermeule, C. Rentmeester Jz., C. Westdijk, L. De Jonge, D. de Winter, M.A. de Dreu, J. Korstanje, J. Boonman, C. de Baar, H. Polfliet, J. Rijk, C. de Geus, M. Korstanje, C. Huige en C. Rijk Hz. Maar wie is wie? Zijn er nog nabestaanden die dat weten?

De andere foto is de trouwfoto van Willem Jakobus Robijn en Jacoba Kribbe op 27 februari 1914.

Gepubliceerd 7 juli 2019

[Link 1 Facebook](#)

[Link 2 Facebook](#)

[Link 3 Facebook](#)

[Link 4 Facebook](#)

GELUKWENS TELEGRAM

In 1810 werd er op Zuid-Beveland op bevel van Napoleon een Postweg aangelegd. Deze postweg moest dienen als de kortste en dus snelste route voor het vervoer van brieven. De vaste postroute liep in de tijd van Tholen over Zuid-Beveland en dan per boot via de wateren van het Sloe naar Walcheren. De aanleg van de Postweg kaderde in de algemene postwet van 1810. Napoleon bepaalde dat de organisatie van de postbedeling voortaan in staatshanden zou komen. Hij maakte alleen één fout. De ontvanger betaalde. Het kostte een zilveren schelling per brief. En dikwijls was de ontvanger niet thuis, of zelfs overleden. Het was dus voor de bezorgers een onhandig systeem.

Op 12 april 1850 werd het systeem eindelijk aangepast via een nieuwe Postwet. Er kwamen postzegels (die pas in 1852 effectief te koop waren) zodat de bodes niet meer achter hun zilveren schellingen aan moesten. En er kwamen brievenbussen. Intussen was de postbezorging op de Bevelanden steeds beter geworden. In 1839 kwam er een postwagen van Goes naar het Katse veer en vanaf 1848 reed er een postwagen naar het veer van Wolfaartsdijk. En na de postwet van 1850 kwamen er overal "Bestelhuizen van 's Rijksposterijen".

Vanaf dan zorgden nieuwe ontwikkelingen voor nieuwe mogelijkheden. Post kon sneller via de trein worden verzonden en met de komst van de elektriciteit werd het mogelijk om Morse tekens te versturen via kabels. Dankzij deze Morse tekens konden telegrammen worden verstuurd. Er kwam een Rijkstelegraaflijn. Een kabel dus. Die kabel liep vanaf Tholen door de Oosterschelde. Op Zuid-Beveland liep hij via de Rijksweg onder de grond en in het Sloe verdween hij weer in het water, richting Walcheren. Daar werd in 1854 in Vlissingen het eerste Telegraafkantoor geopend.

In 1866 volgde een zeer gewaagde onderneming toen vanaf Waarde in de Westveerpolder twee telegraafkabels richting (toen nog) Staatsvlaanderen in de Westerschelde werden verzonken. Omstreeks die tijd kwamen er ook Rijkstelegraafkantoren in Hansweert en Goes.

Bijna 100 jaar later, in 1957, werd nog eens fors geïnvesteerd in nieuwe telegraaflijnen op Zuid-Beveland. Tussen 1957 en 1966 kwamen er zo'n 80 nieuwe lijnen bij en in 1966 werd de 15e Nederlandse Telegraafcentrale in Goes (op de Westwal) in gebruik genomen.

In de loop der jaren werd het een vaste gewoonte om bijvoorbeeld bruidsparen op hun trouwfeest te verrassen met een gelukstelegram. Feestzalen waren in de regel maar een paar stappen verwijderd van een telegraafkantoor, zodat elke nieuwe gelukstelegram even door een medewerker van het postkantoor kon worden afgegeven aan de feestzaal.

Daarnaast raakten ook gelukwens telegrammen in de mode. Dat waren geen "echte" telegrammen maar kunstig gevouwen en gesneden kaartjes die je gewoon per post kon verzenden aan de aanstaande bruid of de bruidegom, of desnoods naar de feestzaal.

Deze gelukwens telegrammen zijn te zien op de afbeeldingen. Ze zijn in 3 delen gevouwen en zodanig ingesneden dat je eerst een paar bloemen ziet of een andere romantische afbeelding. De afbeeldingen komen van een huwelijk in Goes in 1959. De kaartjes zijn ook geld waard; ze worden op websites te koop aangeboden.

Gepubliceerd 8 juli 2019

[Link Facebook](#)

PIER POST

In 1900 werd in Nederland een wet aangenomen die er voor zorgde dat elk kind tussen 6 en 12 jaar onderwijs kon volgen. Er waren wel uitzonderingen. Meisjes hoefden niet per se al die jaren op school te blijven want ze waren meestal nuttiger in het huishouden. En boerenkinderen mochten tijdens de oogsttijd meehelpen op het land. Ook de jongens. De wet werd aangenomen met een zeer krappe meerderheid van 50 tegen 49 stemmen. Een doodziek kamerlid wat voor wilde stemmen werd uit zijn bed gehaald en per koets naar de Kamer gebracht. Een ander kamerlid, wat tegen zou stemmen, kon er dan weer niet bij zijn omdat hij kort voor de stemming van zijn paard viel. "Het paard is verstandiger dan zijn meester" zeiden de voorstemmers. Tot die tijd was onderwijs een voerecht voor wie het kon betalen. Het was een teken van een zekere welstand. Een behoorlijk groot deel van de bevolking was dus analfabeet of eventueel laaggeletterd.

Elk dorp op de Bevelanden had in die tijd zijn postbode. En dat was een gewichtige man met een gewichtige functie. Hij moest namelijk niet alleen de brieven rondbrengen maar in veel gevallen moest hij ze ook openen, voorlezen en vervolgens een antwoord terugschrijven. Dat deed hij natuurlijk niet altijd voor niks maar vaak in ruil voor een jenevertje of iets anders wat mensen konden missen. Hij werd dan binnen geroepen en moest aan tafel plaatsnemen waar hij eerst de post moest voorlezen en daarna een antwoord schrijven. De meeste postbodes hadden dus na verloop van tijd een typische jeneverkop. Op de foto zien we 'Pier Post', de postbode van Kapelle, met naast hem zijn twee oudste kinderen. De foto dateert van omstreeks 1900.

Pier Post wordt op 6 januari 1859 geboren op Kapelle als Pieter Baijens. Hij groeit op bij zijn grootouders Cornelis Lepoeter (1812 - 1886), van beroep schoenmaker, en Jacomina Hoogstraate (1811 - 1883), van beroep huisvrouw. Cornelis en Jacomina hadden, toen ze in 1832 trouwden, een groot gezin verwacht en daarom maar alvast een groot huis gekocht. Helaas krijgen Cornelis en zijn vrouw (vermoedelijk) te maken met het zogenoemde Resusantagonisme, iets waar tegenwoordig een eenvoudige behandeling voor is maar die vroeger dramatische gevolgen had. Na de geboorte van hun oudste dochter Adriana Lepoeter (1832 - 1893) komen er nog 10 kinderen waarvan de helft binnen een week na de geboorte sterft en de andere helft doodgeboren wordt.

Cornelis Lepoeter en zijn vrouw worden later alsnog gezegend met een huis vol gezonde kleinkinderen, waaronder dus ook Pier Post die wellicht naar school mag op kosten van opa. Pier Post / Pieter Baijens overlijdt op 4 juni 1927 op Kapelle, hij is dan 68 jaar.

Naar schatting zijn op dit moment nog altijd een half miljoen autochtone Nederlanders analfabeet of laaggeletterd. Ze zullen je dat niet vertellen want ze schamen zich er voor. Ze zeggen dat ze hun bril vergeten zijn en vragen of je het even wil voorlezen. Helaas voor deze mensen is Pier Post er niet meer, met alle gevolgen van dien.

Gepubliceerd 11 juli 2019

[Link Facebook](#)

DE LATIJNSE SCHOOL IN GOES

In 1965 was het 100 jaar geleden dat in Goes de Rijks Hogere Burger School werd geopend. Er kwam een extra uitgave van het schoolblad 'De Loupe'. Daarin ook een artikel de Latijnse School in Goes. Dit was de eerste vorm van onderwijs met een lange geschiedenis. Deze school heeft 257 jaar bestaan van 1592 tot 1849. Er is ook een reglement van deze school bewaard uit 1655. Soms had die school maar enkele leerlingen en dan was 1 leraar voldoende.

Maar het reglement ging uit van 3 leraren. De lessen waren in het Latijn, nu een dode taal, maar toen een oude taal, afkomstig uit Italië waarin les gegeven werd. Ook werd er op de school Latijns gesproken. Het is de taal van het oude Rome die nog heel lang door de katholieke kerk is gevoerd. Naast het Latijn moesten de leerlingen ook Grieks leren. Maar nog voor het ontstaan van deze school was er al een vorm van onderwijs. In 1414 was Goes zo rijk geworden dat ze voor 400 kronen van graaf Willem VI het privilege van een school konden kopen. De school leverde studenten aan de Keulse universiteit, een van de ouste Europese universiteiten (1388 opgericht). In de eerste tachtig jaar van de Goese school hebben er 29 leerlingen uit de vroegere stad Reimerswaal en 42 leerlingen uit Goes in Keulen gestudeerd. Dat onderwijs in die eerste school was nog niet in het Latijn. Dat kwam pas in 1583 toen de uit Duinkerken gevluchte predikant Petrus Bertius zich in Goes vestigde. Acht jaar later - in 1591 - werd hij predikant te Wolphaartsdijk. Daarna werd door de stad een Latijnse rector aangesteld omdat deze taal steeds belangrijker werd. De bloeitijd van de Latijnse school was in het midden van de zeventiende eeuw. Het leerlingenaantal kwam zelfs boven de 50 leerlingen. De rectoren uit die tijd waren Abraham Beeckman (1646-1652) en Petrus Surendonck (1659-1669).

De Latijnse School was aanvankelijk (van 1592 tot 1626) in de kerk van het klooster St. Agnes, later in het Kruisbroederklooster gevestigd. De lokatie kennen we nu als het Oude Manhuis in de Zusterstraat in Goes. De school had ook een schoolplein aangeduid als 'speelhoff' dat niet beplant mocht worden of als bleekveld mocht dienen (=grasperk om de was te drogen te leggen waardoor het door het zonlicht bleekte). Er zou ook een sportveldje aangelegd worden wat een 'bolbaene' werd genoemd. Later was de Latijnse School gevestigd aan de Beestenmarkt te Goes, waar nu Podium 't Beest zit. Blijkbaar is er enige tijd geen school geweest want in het artikel lezen we dat na de heroprichting in 1835 de Latijnse School aan het Schuttershof was gevestigd. Het uit 1614 daterende poortje aan de Kreukelmarkt herinnert daar nog aan. In het Latijn staat er 'Amanda Pallas Exitu' (Pallas moet om haar uitkomst worden bemind).

Bij de oprichting van de HBS in 1866 wilde men ook de vakken Grieks en Latijn opnemen. De liberale minister van Binnenlandse Zaken Thorbecke vond deze vakken niet passen bij het middelbaar onderwijs. In 1878 doet de directeur van de school, A.W. van Campen een nieuwe poging. Op 3 februari 1879 wordt dit verzoek afgewezen door de Commissie van Toezicht. Pas in 1946 komt er een gymnasiumafdeling waar deze vakken weer gegeven worden.

Foto: het poortje aan de Kreukelmarkt te Goes.

Gepubliceerd 16 juli 2019

[Link Facebook](#)

CHRISTELIJK ONDERWIJS IN OVEZANDE

Een foto van een schoolklas. Een kind op de voorste rij houdt een bord vast met het opschrift 'Chr. School Ovezande 29 april 1936'. We weten dus de exacte datum en de naam van de school. Als aanvullende informatie krijgen we nog dat op de tweede rij tweede en derde kind identiek gekleed zijn, twee meisjes. Het is de tweeling van Willem Jakobus Robijn (13-7-1892 - 25-4-1977) en Jacoba Kribbe (2-8-1891 - 1-7-1969). W.J. Robijn was tuinbouw-vakonderwijzer. Jacoba heeft haar hele leven de Zeeuwse klederdracht gedragen. Over deze mensen heeft u al kunnen lezen in ons artikel 'Tuinbouwcursus in Ovezande'. We proberen nog wat meer informatie over deze school te vinden. We komen wel berichten tegen over de oprichting van de katholieke school in 1914, hetgeen de opheffing van de openbare school in Ovezande tot gevolg had. Ovezande is van oudsher een katholiek dorp. Door het ontbreken van een katholieke school gingen de kinderen naar de openbare school. De schoolstrijd tussen de verschillende geloofsrichtingen duurde al 100 jaar en zou pas in 1917 eindigen met de invoering van artikel 23 van de Grondwet, waarbij de verschillende onderwijsstromingen voor de wet gelijk behandeld en bekostigd moesten worden.

We vinden ook nog op internet een boekje met de titel 'Ellewoutsdijk en Driewegen in oude ansichten.' Daarin lezen we de volgende passage bij een foto die op internet niet zichtbaar is: "In Driewegen heeft altijd slechts één school gestaan en wel de openbare lagere school. Toch waren er mensen in dit Zuidbevelandse dorp, die voor hun kinderen christelijk onderwijs begeerden. Ze stuurden hun kinderen dan ook naar het naburige Ovezande, waar wel een christelijke school was. We zien hier het bestuur en personeel, waarin zowel personen van Driewegen, als van Ovezande zitting hadden. Op de bovenste rij poseren, van links naar rechts: mejuffrouw J. (Jeane) de Boks, het hoofd der school J. Geelkerken en de kwekeling met akte, C.J. (Cornelis J.) Mol, afkomstig uit Oudelande. Vooraan zitten de bestuursleden: Willem Korstanje (Ovezande), Jacobus Bakker (Ovezande), Piet Koeman (Driewegen) en ds. W.C. van Burgeler, hervormd predikant van Ovezande-Driewegen van 16 december 1934 tot 1946. Ds. Van Burgeler was voorzitter van het schoolbestuur. Vervolgens zien we Willem van Waarde, horloger in Driewegen en tevens president-kerkvoogd (in het begin van de jaren veertig volgde hij W. Westveer als zodanig op), en Marinus Verburg, die postbode in Driewegen was. Deze foto werd in het begin van de jaren veertig genomen bij het nieuwe verenigingsgebouw van de Hervormde Kerk."

Gepubliceerd 17 juli 2019

[Link Facebook](#)

Foto: Aquarel van A. Brandt (1765-1831) uit 1819. Rechts Slot Oostende. In het midden de enkele jaren daarvoor gebouwde katholieke kerk.

DE AANBESTEDING VAN DE KATHOLIEKE KERK

We schreven al eerder dat een onbekende schrijver in de jaren 1813-1814 aantekeningen maakte over de bouw van een katholieke kerk in Goes. Hij noemde die aantekeningen zelf 'notulen'. Bij het 75-jarig bestaan van de huidige kerk in 1983 verscheen er een herdenkingsblaadje waarin door J. Bitter gedeelten uit de eerste periode zijn opgenomen. We publiceerden al twee stukjes over de bouw van die eerste kerk. Nu het derde stukje over de aanbesteding.

Meer dan zes jaar was getracht de bouw van de katholieke kerk te realiseren. Door de vasthoudendheid van de pastoor en enkele parochianen kon op woensdag 15 februari 1815 de openbare aanbesteding plaatsvinden. Er was veel publieke belangstelling. De aanbesteding was op zondag 12 februari 1815 tijdens de hoogmis afgekondigd. Enige notabelen zouden worden uitgeloot om daarbij aanwezig te zijn. Iedereen kon het plan inzien. Op deze wijze hoopten men 'de vier bekende wargeesten die het kerkbestuur van willekeur betichtten, de wind uit de zeilen te nemen.' De namen van deze wargeesten werden uit 'christelijke liefde' verzwegen. De uitgelootte notabelen waren: Jan de Keijzer, J.H. Hekking (medicus), Jan Thielens, Theodorus van Gemert en Adraan Pals. Het werk werd gegund aan Pieter Proos (stadsarchitect en metselwerk), Adriaan Klemkerk (timmerwerk) en Wouter van Hertum (smidswerk).

Drie dagen na de aanbesteding was op 18 februari 1815 het bouwvallige huis, dat dienst had gestaan als schuilkerk, al afgebroken. Op deze plaats zou de nieuwe kerk gebouwd worden. Maar er kwam een kink in de kabel. De als 'wargeesten' bekend staande mensen hadden een rekest ingediend bij de Gouverneur des Konings te Middelburg, Mr. Jacob Hendrik Schorer. Op maandag 20 februari 1815 kwam het bevel om met de sloop van de oude kerk te stoppen en de nieuwbouw op te schorten. De verontwaardiging onder de Goese katholieken was groot. In allerijl werd de oude Gasthuiskerk geschikt gemaakt voor de kerkdienst in deze vastenperiode. Nog even dreigde er ruzie over de verdeling van de zitplaatsen. Dit werd opgelost door de plaatsen in drie klassen van betaling na loting toe te wijzen.

Deze hindernis zorgde voor veel werk omdat er een verweerschrift moest worden opgesteld. Een 'vriendelijke ambtenaar' van het stadsbestuur bood hulp. Later bleek hij tot het kamp van de tegenstanders van de kerkbouw te behoren. Hij zond het verweerschrift niet op maar wel een negatief advies naar de gouverneur. Op de zitting van woensdag 1 maart 1815 was in Middelburg dus geen verweerschrift aanwezig. In een tijd zonder communicatiemiddelen, zoals we die nu kennen een lastige zaak. Ook het vervoer was nog slechts te paard of te voet. Een zekere heer H. Werri ging direct naar Middelburg waardoor de volgende ochtend om acht uur de achtergehouden documenten konden worden ingeleverd. Op maandag 6 maart 1815 werd het bezwaar ongegrond verklaard en kon de bouw verder gaan. De vlag werd gehesen op het oude kerkgebouw. Iedereen die zich had ingezet - katholiek en protestant - werden bedankt voor de hulp.

Gepubliceerd 18 juli 2019

[Link 1 Facebook](#)

[Link 2 Facebook](#)

[Link 3 Facebook](#)

OPEN EN BLOOT

In een tijd waarin er veel aandacht is voor privacy, dacht men daar tot in de jaren zeventig van de vorige eeuw heel anders over. Iedereen had thuis een telefoonboek en was er nog maar één aanbieder van telefonie, de PTT. In dat telefoonboek stonden alle bezitters van een telefoon met hun adres en nummer vermeld. Maar ook gemeenten hadden hun eigen adresboekje dat huis-aan-huis werd verspreid. In de gemeente Goes hadden ze tot 1972 zo'n boekje waarin alle inwoners met naam, adres en beroep werden vermeld. En hadden ze geen beroep of een uitkering dan stond dat er ook bij. In het boekje van 1972 van de gemeente Goes komen we namen tegen als J. Kapoen, hoofdonderwijzer, die woonde aan de Nachtegaallaan, J. Karelse, predikant, wonende aan de Westwal en J. Kesselaar, sorteerder, die woonde aan het Pieter Jasperseplein. Bij de dorpen vinden we J.J. Schrijver aan de Walstraat in 's-Heer Arendskerke, metselaar.

Stel je voor dat de gemeente nu huis-aan-huis een boekje zou laten verspreiden met daarin alle namen en adressen van de 'hoofdkostwinners' op een bepaald adres, plus hun beroep. In Goes vonden ze dat tot 1972 dus heel normaal. Bovendien zat er in de boekjes ook nog eens een grote plattegrond van Goes waarmee je elke straatnaam moeiteloos kon vinden. Daarnaast stonden er in de boekjes ook advertenties van middenstanders, daar waar ze alfabetisch pasten tussen de overige inwoners. Tot 1970 bleven de boekjes beperkt tot de inwoners van Goes. In 1972 verscheen er nog één boekje waarin ook de inwoners van 's Heer Arendskerke, 's Heer Hendrikskinderen, Kattendijke, Kloetinge, Wilhelminadorp en Wolphaartsdijk waren opgenomen. Die dorpen behoorden sinds 1970 namelijk tot de grote gemeente Goes. Vermoedelijk hebben de adresboekjes een bijdrage geleverd aan het saamhorigheidsgevoel van de Goesenaren. Maar toen de omliggende dorpen er bij kwamen, werd het toch opeens wel erg groot. Misschien is dat de reden waarom de boekjes na 1972 niet meer zijn verschenen.

Gepubliceerd 21 juli 2019

[Link Facebook](#)

D'N OEK VAN 'T OUWE UUS

In 's-Heerenhoek op de hoek van de Molendijk en de burgemeester Timansweg staat een woning die overwoekerd is met klimop. Het pandje staat leeg en verkeert in een vervallen staat. Reden voor de gemeente Borsele - waar 's-Heerenhoek onder valt - om het pand aan te kopen, te slopen en de verkeerssituatie op dat kruispunt te verbeteren. We kunnen het lezen in de PZC van 13 juni 2019. Het is een karakteristiek pandje dat velen zullen kennen die wel eens door 's-Heerenhoek komt. In de zomer wordt het bijna aan het zicht onttrokken door de weelderige bloemenpracht van de bruidssluier. Als je naar het dorp gaat dan kom je er eigenlijk altijd langs, want ook na de nieuwe ontsluitingswegen is de Molendijk nog steeds de 'hoofdverkeersader' van het dorp. In de dorpskrant D'n oek van 't Pakuus van december 2015 kunnen we iets over de geschiedenis van deze dijk lezen. We dachten dat De naam van de dorpskrant ook ontleend was aan dit hoekhuis, maar dat blijkt niet zo. 't Pakuus waar naar verwezen wordt stond tegenover deze woning. Het gebouw is in 1981 afgebroken, waarna het plantsoen is geworden.

De naam van de dijk is - hoe kan het ook anders - ontleend aan de molen die er in het begin van de zeventiende eeuw werd gebouwd aan het einde van de dijk bij de spoorlijn. Iedere bewoner was verplicht bij de plaatselijke molen het graan te laten malen. Op zondag 30 mei 1937 brandde de molen na blikseminslag af. De toenmalige molenaar Remijn liet de molen niet herbouwen. Het was de tijd dat op zomerse dagen alle bewoners voor hun woning gezellig zaten te kletsen. Als er een nieuwe pastoor of burgemeester verwelkomd werd, maar ook als de plaatselijke voetbalclub Patrijzen kampioen werd, ze kwamen allemaal met de plaatselijke fanfare over de Molendijk. Ook de bekende carnavalsoptocht op de zondagmiddag van Carnaval komt nog steeds over deze dijk.

Maar nu dit 'ouwe uus' dat gesloopt gaat worden. Het verkeert in een vervallen staat. Maar nog niet zo lang geleden was het een schilderachtig plekje. Met een tafeltje en een paar stoelen, zoals op deze foto, leek het wel op een cafeetje. Helemaal geen vreemd idee want in 1885 had 's-Heerenhoek maar liefst 14 tapperijen en herbergen. Ook aan het eind van de vorige eeuw was het dorp een populaire uitgaanslokatie. Van Walcheren en de Bevelanden, en ver daar buiten kwam men naar 's-Heerenhoek. Over het hier afgebeelde hoekhuis kunnen we niet veel informatie vinden. Wie weet iets meer te vertellen over dit pandje?

Gepubliceerd 23 juli 2019

[Link Facebook](#)

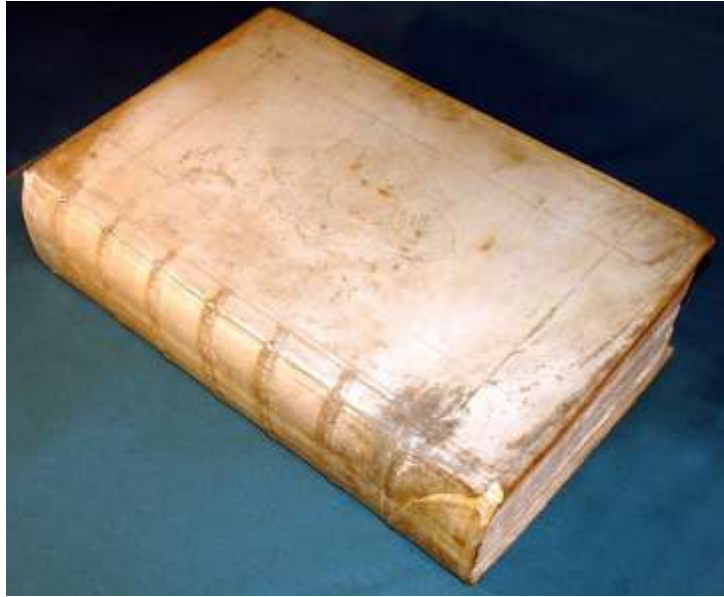
HET KLEINE STEDEKE IN HET CENTRUM

Precies 100 jaar geleden was Goes een beetje in de versukkeling geraakt. Een gemeentebestuur met visie besloot om van Goes een centrumstad te maken waar alle voorzieningen die we nu normaal vinden, bij elkaar kwamen.

“Wat de bedoeling dezer eenvoudige en bescheiden uitgave is?” Het is de eerste zin uit het voorwoord in een boekje uit juni 1919. De ondertekening is van J.I. van Ballegooijen de Jong, Gemeente-Secretaris en F.G.C. Rothuizen, Directeur van Gemeentewerken. Hun namen staan onder dat voorwoord in kapitalen en zijn beiden in dienst van de gemeente Goes. Het boekje ziet er gehavend uit, de omslag ontbreekt en er staan veel advertenties in van bedrijven uit Goes, zoals HOLLANDSCH SIGARENMAGAZIJN P.I. SOMER aan de Grootte Markt. En Hotel De Korenbeurs, AANBEVOLEN DOOR NED. AUTO CLUB A.N.W.B. Wat het doel was van dit boekje lezen we in de volgende zin: “Niet anders, dan ons op Goes het centrum van het schoone, vruchtbare Zuid-Beveland, de aandacht te vestigen; zijn waarde en geschiktheid als woonplaats naar voren te brengen.” De zin loopt met veel komma’s nog een paar regels door. In de taal van nu zouden we zeggen een boekje van Goes Promotie. We vinden er beschrijvingen in over “Goes als woonplaats”. Teksten als “Hebt ge wel eens nauwkeurig de kaart van Zeeland gezien?” Er wordt gewezen op het geografisch centrum in “de reeks van eilanden. Dat dit stedeke eigenlijk het centrum, het middelpunt der provincie is.” Voorin zit een kaartje van Zeeland. Walcheren en Zuid-Beveland zijn nog maar met elkaar verbonden met een smalle dam met spoorlijn. Hetzelfde geldt voor de verbinding met de provincie Noord-Brabant. De verbinding met de overige eilanden is nog met boten en de Braakman in Zeeuws-Vlaanderen is nog een open water. De “bevordering van woningbouw in het belang der volkshuisvesting” wordt geroemd. Hetzelfde met “het verbeteren van bestaande schoolgebouwen en het verleen van financiëelen steun uit de gemeentekas aan onderwijsinrichtingen.” Verder zijn er “plannen aanhangig tot verfraaiing der plantsoenen en wallen.” Ook wordt er gewezen op de verandering van de industrie. “De oudste industrie is wel de fabriek voor houtbewerking “La Vitesse”. Maar er komt verandering, “En dan wijzen we op de Kerkorgelfabriek der Firma A.S.J. Dekker.” Twintig jaar later vervult deze orgelfabrikant tijdens de Tweede Wereldoorlog een prominente rol in de Zeeuwse NSB. “Wat het verkeerswezen betreft, wijzen we op de spoedige totstandkoming van de lokaalsporen in Zuid-Beveland, waarvoor de Gemeente Goes een zeer belangrijk jaarlijksch subsidie zal moeten geven.” Het is duidelijk: Ook honderd jaar geleden werd Goes omhoog gestuwd in de vaart der volkeren.

Gepubliceerd 25 juli 2019

[Link Facebook](#)

JB

WAAROM WORDEN ZEEUWEN ZO OUD?

Al van oudsher stond Zeeland bij niet-Zeeuwen bekend om zijn "locht die zelfs het ijser doet bederven". Veel kroniekschrijvers weten over Zeeland op te merken dat de lucht er ongezond is, een kwalijke geur heeft en dat zware koorts er veelvuldig voorkomen.

Die zware koorts stonden heel lang wijd en zijd bekend als 'De Zeeuwse koorts'. De oorzaak wordt gezocht in het klimaat tijdens de zomermaanden: vaak overvloedige regen, afgewisseld met felle zonneschijn, benauwende hitte en grote hoeveelheden moerasachtige gronden. In combinatie met de vruchtbare klei was dat klimaat ideaal voor de landbouw, maar je moest er tegen kunnen.

De verschijnselen van de Zeeuwse koorts komen overeen met die van malaria: buikloop en hoge koorts, net zo lang tot de dood door uitputting er op volgt. Ook de remedie van sommige artsen tegen de Zeeuwse koorts of zal niet altijd bevorderlijk zijn geweest: koudwaterkuren, portwijn, rauwe mossels, aderlaten en braken.

Kroniekschrijvers van honderden jaren geleden merken ook op dat er in Zeeland amper mensen te vinden zijn die de leeftijd van 50 jaar halen. Andere kroniekschrijvers spreken dat dan weer faliekant tegen en zien juist veel oude grijsaarts, met name in de dorpen aan zee. Mattheus Smallegange geeft er zijn eigen draai aan wanneer hij beweert:

"Het staat vast dat de locht van Zeeland soo goet doordringende en suiverende is, dat sij niet en kan verdagen, datter enige ontsteltenissen ofte onsuiverheit in der menschen lichamen sou overblijven, maer dat sij deselve door hare doordingende kracht ende natuurlijke eigenschap daer uit verdrijft".

Of om een lang verhaal kort te maken: in Zeeland woonden vroeger alleen de mensen die sterk genoeg waren om die 'doordringende locht' op eigen kracht te overleven. Dankzij stevige maaltijden en een sterke maag.

Daarnaast is het een feit dat de Bevelandse bevolking tot ongeveer 1850 nauwelijks te maken kreeg met nieuwkomers van buiten de Zeeuwse eilanden, en meestal zelfs niet van buiten het eigen eiland. Er ontstond dus tot ongeveer 1850 een bevolkingsgroep die bestond uit oersterke mensen die eindeloos onderling trouwden.

En vervolgens werden de treinsporen doorgetrokken tot in Vlissingen en werd het relatief eenvoudig om van en naar de Zeeuwse eilanden te reizen. En veranderde heel langzaam de samenstelling van de bevolking. Tegelijkertijd werd het ook mogelijk de drassige gebieden droger te maken.

Tegen 1875 verdween de malaria of Zeeuwse koorts snel uit Zeeland en na 1891 werden er geen gevallen meer van gemeld. Dat kwam heel zeker ook doordat de hygiëne en de gezondheidszorg jaar na jaar verbeterde en er aan de lopende band goede geneesmiddelen werden ontdekt.

Desondanks zijn Zeeuwen erg lang door buitenstaanders beschouwd als een speciaal ras door hun opgebouwde resistentie tegen malaria. Veel verstandige generaals hielden daar ernstig rekening mee.

Andere legers die rond 1800 door Zeeland trokken, zoals de Fransen en de Engelsen, vielen vroeg of laat massaal ten prooi aan de Zeeuwse koorts. Dat waren dus watjes. Of misschien moet je het anders zien: dankzij de Zeeuwse koorts wordt er in Zeeland nog altijd Zeeuws gesproken.

Foto: Croniek van Smallegange.

Gepubliceerd 28 juli 2019

[Link Facebook](#)

EEN KAARTJE VAN HET FRONT

Vandaag is het 105 jaar geleden dat de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Nederland bleef daar buiten maar in Zeeuws-Vlaanderen zaten ze wel heel dicht bij de frontlinies in de loopgraven in België. En natuurlijk de 'dodendraad' die gespannen was op de grens. Deze familiefoto plaatste Jacqueline Bayens op facebook. De foto is tijdens de Eerste Wereldoorlog verstuurd als ansichtkaart door Marie naar haar schoonzus, met als adres: "mej. J. Robijn-Kribbe, te Ovezande (Z-B)". Z-B betekent: Zuid-Beveland, een deel van Zeeland. Jacqueline schrijft daarover:

"Mijn overgrootouders uit Zuidzande, een dorpje in Zeeuws-Vlaanderen, niet zo heel ver van de Belgische grens. De foto is vermoedelijk gemaakt tijdens de Eerste Wereldoorlog toen Nederland weliswaar "neutraal" was (niet meedeed met de oorlog) maar het toch erg spannend was aan de grens. Op de voorgrond zitten Willem Robijn en Dina de Wolf, mijn overgrootouders. De dame in de witte schort is hun dochter Marie. Die mejuffrouw J. Robijn-Kribbe, aan wie de kaart was geadresseerd, is mijn oma. Ze was op dat moment hoogzwanger of juist bevallen van haar eerste kind terwijl haar man (mijn opa dus) was opgeroepen om paraat te zijn aan de landsgrens. Hij zou pas later zijn oudste kind voor de eerste keer kunnen zien. Onder de tafel staat een doos met een tekst. De tekst op de doos luidt: "Leve ons kwartier bij W. Robijn in Zuidzande". De mannen in uniform zijn vermoedelijk ingekwartierde Nederlandse militairen die daar waren voor het geval het toch nog oorlog zou worden in Nederland." Zo maar een stukje geschiedenis uit een fotoalbum. Een foto die tijdens de Eerste Wereldoorlog als ansichtkaart vanuit het Zeeuwsvlaamse Zuidzande werd gestuurd naar het Zuidbevelandse Ovezande.

Gepubliceerd 29 juli 2019

[Link Facebook](#)

EEN LANDSTADJE

Honderd jaar geleden - in 1919 - werden in Goes de eerste uitbreidingsplannen buiten de stadsvest gemaakt. Op kaarten aangeduid als Bouwplan I en II. Het was een jaar na de Eerste Wereldoorlog. Nederland had zich daar buiten kunnen houden door zich neutraal op te stellen, maar ondertussen lag de handel stil. Dat had natuurlijk ook negatieve effecten op de Nederlandse handel. Maar in 1919 was men optimistisch gestemd en Goes wilde daar ook van profiteren. In een speciaal wervend boekje werd Goes gepromoot met teksten als "Een landstadje als Goes wordt maar al te dikwijls aangezien als een 'klein nest', niet te vergelijken met de steden benoorden den Moerdijk, of wat men hier noemt de steden 'in Holland', en waar men alleen wil wonen, als men er zijn zaken heeft en er beslist moet wonen." We moesten ons niet vergelijken met steden als Den Haag, Arnhem of Nijmegen. Ook niet met de 'luxe-plaatsen' als Baarn, Hilversum of Amersfoort. Maar zo lezen we, kan Goes de vergelijking met deze steden zeer goed aan. We citeren: "Niettegenstaande dat, is Goes jaren lang een plaatsje geweest dat weinig vooruit ging; het aantal inwoners ging gestadig iets naar boven, doch over 't algemeen zeer weinig en het lag jaren lang zoo in stille rust verzonken."

De belangrijkste oorzaak van het stagneren van de bevolkingsgroei werd gezien in het ontbreken van voldoende bouwgrond. Er waren wel gebieden waar men zou kunnen bouwen maar die grond was in handen van particulieren, die er niets voor voelden om die grond te verkopen. Het was nog de tijd waarin die grondbezitters ook de opdrachtgevers waren voor de bouw van woningen. De aanleg van straten hing er maar een beetje bij. Natuurlijk moest een woning bereikbaar zijn voor de bewoner maar dan was een eenvoudig pad al voldoende. Riolering of een andere vorm van afwatering was minder belangrijk. De eisen waaraan een straat moest voldoen waren minimaal. Tegen deze achtergrond stond dan ook in het 'promotieboekje van Goes' van 1919 dat voor een goede uitbreiding der stad nieuwe straten aangelegd moeten worden "waaraan zeer belangrijke uitgaven waren verbonden en waar een particulier gewoonlijk tegen opziet." Hier lag een taak voor het gemeentebestuur. Als de gemeente zelf de grond in bezit zou kunnen krijgen kon men beginnen met het opstellen van een stratenplan.

Toch waren er in de zestiende en zeventiende eeuw wel voorbeelden van voorschriften voor bebouwing. Meestal betroffen het dan gebouwen. Een mooi voorbeeld noemt men de brugwachterswoning, bekend als Huys Hoope aan de A.J. van der Goeskade. Hierover wordt vermeld: “de zeer fraaie gevel van de brugwachterswoning in onze gemeente, die nog altijd de bewondering geniet van stadgenoot en vreemdeling.” Met voldoening schrijft het gemeentebestuur: “Gelukkig zijn in de laatste 25 jaren daarvoor de oogen weder open gegaan. Men voelde: zoo kon het niet langer.” De invoering van de Woningwet in 1902 zorgde dat gemeenten meer mogelijkheden kregen, of zoals men stelde “den aanbouw der steden in goede banen te leiden.” In 1917 werden de eerste uitbreidingsplannen van kracht. De straten die we nu kennen als omgeving Rimmelandplein, Wulfaertstraat, e.d.

Foto: tekening uit het informatieboekje van 1919.

Gepubliceerd 1 augustus 2019

[Link 1 Facebook](#)

[Link 2 Facebook](#)

De beschieting van Vlissingen op 14 augustus 1809 door de Britse vloot onder leiding van Sir Richard Strachan.

Datum	Aanname	Uitname	Saldo	Totale
1809-07-27	10000	1000	9000	
1809-07-28	10000	1000	9000	
1809-07-29	10000	1000	9000	
1809-07-30	10000	1000	9000	
1809-07-31	10000	1000	9000	
1809-08-01	10000	1000	9000	
1809-08-02	10000	1000	9000	
1809-08-03	10000	1000	9000	
1809-08-04	10000	1000	9000	
1809-08-05	10000	1000	9000	
1809-08-06	10000	1000	9000	
1809-08-07	10000	1000	9000	
1809-08-08	10000	1000	9000	
1809-08-09	10000	1000	9000	
1809-08-10	10000	1000	9000	
1809-08-11	10000	1000	9000	
1809-08-12	10000	1000	9000	
1809-08-13	10000	1000	9000	
1809-08-14	10000	1000	9000	
1809-08-15	10000	1000	9000	
1809-08-16	10000	1000	9000	
1809-08-17	10000	1000	9000	
1809-08-18	10000	1000	9000	
1809-08-19	10000	1000	9000	
1809-08-20	10000	1000	9000	
1809-08-21	10000	1000	9000	
1809-08-22	10000	1000	9000	
1809-08-23	10000	1000	9000	
1809-08-24	10000	1000	9000	
1809-08-25	10000	1000	9000	
1809-08-26	10000	1000	9000	
1809-08-27	10000	1000	9000	
1809-08-28	10000	1000	9000	
1809-08-29	10000	1000	9000	
1809-08-30	10000	1000	9000	
1809-08-31	10000	1000	9000	
Totaal	100000	10000	90000	

JB

ENGELSE BEZETTING ZUID-BEVELAND

Deze maand is het 210 jaar geleden dat Zuid-Beveland werd bezet door de Engelsen. Op de avond van 28 juli 1809 verschijnt opeens een immense Engelse vloot voor de kust van Walcheren. Nieuwsgierige eilandbewoners houden de schepen vanaf de duinen scherp in de gaten. Een dag later arriveert een nog veel grotere vloot die voor anker gaat bij de Roompot.

Zeeland is op dat moment in Hollandse en Franse handen, maar Napoleon heeft zijn legers nodig voor een oorlog met Oostenrijk en voor het arresteren van de Paus. Op Walcheren zijn nog een paar soldaten en Zuid-Beveland ligt er onbewaakt bij. De Engelsen hebben dus nagenoeg vrij spel. In Goes hebben ze ook gehoord over de Engelse vloot. Daar komt meteen de gemeenteraad in spoedzitting bijeen. Besloten wordt om onmiddellijk de bevolking te informeren met daarbij het dwingende verzoek om vooral kalm te blijven. De gewapende burgerij wordt verzocht meteen op wacht te gaan staan.

Maar er gebeurt niets. Pas twee dagen later gaat de vloot op Walcheren aan wal en begint de slag om Veere. De luitenant-generaal van een Hollands bataljon in Middelburg kiest er voor om niet op de Engelse legers te wachten maar alvast via het Sloe naar Zuid-Beveland te vluchten. Vanuit de Noord Crayert schrijft hij een brief aan het Goese gemeentebestuur. Hij wil met tweehonderd manschappen naar Borssele en Baarland en het Goese stadsbestuur wordt gevraagd te zorgen voor levensmiddelen. Goes gaat daarmee akkoord.

Vanaf de kerktorens van Kattendijke en Wemeldinge wordt op 1 augustus geobserveerd hoe schepen met Engelse troepen afmeren aan de zeedijk, en hoe vervolgens 2000 man naar Goes marcheren, deels op paarden en karren die ze onderweg van de lokale bevolking vorderen. Goes beslist om een commissie af te vaardigen die de marcherende troepen tegemoet moet gaan en die moet proberen de gunstigste voorwaarden te onderhandelen voor Goes en zijn bevolking. De Engelsen gaan er mee akkoord dat ze de bevolking met rust zullen laten in ruil voor onderdak. De plaatselijke broodbakkers van Goes krijgen meteen opdracht zoveel mogelijk brood te bakken.

De volgende dag worden nog eens 500 man aan land gebracht vanuit schepen op de Oosterschelde. Een deel van het Engelse leger verlaat Goes om Zuid-Beveland te gaan veroveren en het Hollandse leger te gaan verslaan wat een paar dagen eerder vanuit Middelburg was gevlucht. Bij Kruiningen worden een honderdtal Hollandse militairen gevangen genomen en bij vallende avond veroveren de Engelsen een batterij kanonnen bij Waarde. Het gaat allemaal razendsnel omdat er geen weerstand is. In fort Bath zit op dat moment de luitenant generaal die met zijn manschappen uit Middelburg was gevlucht. Als hij hoort dat de Engelsen in de buurt zijn, vlucht hij hals over kop met zijn manschappen naar Brabant. Een paar uur later, op 2 augustus om 7 uur 's avonds, kan generaal Disney gewoon Fort Bath binnen lopen. Het wordt zijn voorlopige eindbestemming.

In Goes is intussen op 9 augustus de rekening voor de Engelse logees al opgelopen tot 12.000 florijnen. Een bedrag wat het gemeentebestuur niet in kas heeft. De legers hebben namelijk dagelijks 700 stopen genever en 900 ponden brood nodig. Het graan begint intussen ook op te raken en de bakkers laten weten dat er geen brood meer geleverd kan worden zo lang ze niet betaald zijn. Ze kunnen onmogelijk zelf uit eigen zak de benodigde kosten voorschieten. Het gemeentebestuur begrijpt de ernst van de situatie en stuurt 3 dagen later een delegatie naar Middelburg met de facturen en een verzoek om onmiddellijk te betalen. Op die zelfde dag wordt ook al het beschikbare koren naar de molens gebracht om te kunnen worden gemalen. Drie dagen later, op 15 augustus, arriveert een eerste lading geld uit Middelburg, waardoor de bakkers weer verder kunnen bakken.

Intussen lopen Engelse soldaten heen en weer op de dijk bij Bath. Vanuit Antwerpen worden ze nauwlettend bespioneerd door de Franse generaal die belast is met de bewaking van Antwerpen. De Fransen worden zeer nerveus omdat ook Antwerpen helemaal niet is voorbereid op een inval van de Engelsen. In Antwerpen heerst op dat moment totale chaos. Oud-officieren lopen er rond in de meest vreemde uniformen, cavaleristen lopen er zonder paard, evenals Gardes Nationales met alleen een koppel of geweer. Er wordt dag en nacht wacht gelopen, maar er gebeurt niets. Want intussen is op 12 augustus malaria en dysenterie uitgebroken bij de Engelse troepen op Walcheren. Het wordt al snel zo erg dat de Engelsen letterlijk bij bosjes sterven, waardoor het machtige leger van aanvankelijk in totaal 40.000 man betrekkelijk snel vervalt tot een grote massa mannen die tot niet veel meer in staat zijn.

Ook op Zuid-Beveland bezwijken steeds meer Engelse soldaten aan de zogeheten Zeeuwse koorts. Eind augustus zijn er al 3000 zieken verspreid over het eiland en dat aantal stijgt explosief. De aanval op Antwerpen wordt afgeblazen. Op 2 september verlaten de meeste Engelse soldaten fort Bath en in de nacht van 3 op 4 september verlaat de Engelse armee Goes. Ze verzamelen op Walcheren en op 10 september worden daar al 8300 zieken geteld. Een week later zijn er bijna 10.000 mannen aan het vechten tegen de Zeeuwse koorts. Ze krijgen al snel de naam van 'het stervende leger'.

De Engelse medische dienst wordt overvallen door de malaria-explosie. Er zijn veel te weinig bedsteden en geneesmiddelen, en veel te weinig verplegers. Ondanks alle kennis van de Zeeuwse koorts is er bij de voorbereidingen per divisie maar één hospitaalschip voorzien en die beschikt over veel te weinig kinabast - een koortswerend middel. Zodoende sterven ongeveer 4000 Engelsen tijdens de bezetting van Walcheren en Zuid-Beveland. Nog eens 13.000 soldaten en officieren worden in speciale ziekenhuisboten teruggevaren naar Engeland en het duurt maanden voordat ze daar hersteld zijn. Uiteindelijk vertrekt de laatste soldaat op de ochtend van eerste Kerstdag vanuit Walcheren.

Dat de Engelse bezetting van Walcheren nog betrekkelijk lang heeft geduurd, komt voor een deel doordat Middelburgse kooplieden hun kans schoon zagen om eindelijk weer handel te kunnen drijven met Londen. De goederen werden dan vervolgens via Zuid-Beveland - intussen weer in Hollandse en Franse handen - naar de rest van het vasteland gesmokkeld en er waren erg veel mensen die hier een leuk centje aan konden verdienen, bijvoorbeeld door even de andere kant op te kijken.

Foto: lijst van Goese bakkers die brood moesten leveren.

Gepubliceerd 3 augustus 2019

[Link Facebook](#)

VAN Z'N BOERS OP Z'N BURGERS

Heel veel oude foto's van vrouwen in Zeeuwse klederdracht geven eigenlijk een vertekend beeld. Deze vrouwen waren vaak in het dagelijks leven gewoon 'op z'n burgers' gekleed maar voor de gelegenheid gingen ze op de foto 'op z'n boers'. Bij de mannen is de overgang zelfs al veel vroeger te zien.

In het algemeen was het een persoonlijke, individuele keuze om de traditionele klederdracht te blijven dragen of juist niet. Wie als kind of kleuter al op z'n boers gekleed ging, was het gewend en bleef de dracht vaak dragen tot de laatste adem.

Maar vanaf de eeuwwisseling werden steeds meer kinderen niet meer op hun boers gekleed. Behalve dus voor officiële foto's die bestemd waren voor op het dressoir bij oma, en die de rijkdom van de stikken en kralen moesten tonen die behoorden tot het erfgoed van de familie.

De foto toont een jongetje wat duidelijk niet traditioneel is gekleed terwijl zijn jongere zusje naar verhouding enorm grote stikken draagt. Het lijkt er sterk op dat ze die alleen voor de foto draagt - en dat ze zo boos kijkt omdat ze die stikken gewoon oncomfortabel vindt. Wat ook eigenlijk zo is; zeker voor een kleuter. Deze foto is uit 1922 en is gemaakt op Ovezande.

Gepubliceerd 6 augustus 2019

[Link Facebook](#)

Situatie vanaf 1815. Tekening ©: Collectie Gemeente Goes

JB / FdK

DE SCHUILKERK

In 1578 raken de rooms-katholieken op de Bevelanden, evenals de rest van Nederland, in één klap al hun kerken en tegelijkertijd ook hun politieke en economische macht kwijt; ze moeten die afstaan aan de hervormden. Iedereen die vanaf dan een normaal leven wil of bepaalde ambities heeft, bekeert zich dus uit berekening of uit overtuiging tot de hervormde kerk. De rooms-katholieke kerk is vanaf dat moment eeuwenlang wettelijk verboden.

Maar er blijft ook altijd een minderheid van de bevolking trouw aan hun roomse geloof. Voor deze mensen breken zware tijden aan. Ze mogen geen eigen kerk meer bouwen en nemen dan maar hun toevlucht tot zogenoemde schuilkerken. Die schuilkerken zijn zo onopvallend mogelijk gevestigd in een huis, een pakhuis of een boerderij. Want ze zijn en blijven illegaal. Op die manier worden rooms-katholieken door de hervormde machthebbers in het gareel gehouden.

De schuilkerken worden op de Bevelanden bediend door twee soorten pastoors. Voor Goes is er een stadspastoor en de rest van de Bevelanden wordt bediend door een landspastoor. Die landspastoor heeft geen vaste kerk maar reist het hele eiland af. Soms gaat hij ook naar het vroegere eiland Wolphaartsdijk en naar Noord-Beveland. Tot 1698 woont de landspastoor binnen de stadswallen van Goes, in een bouwvallige woning in de Zusterstraat. Na 1698 wordt dit bouwvallige woonhuis veranderd in een schuilkerk voor de stad.

In een herdenkingsboekje lezen we over deze kerk het volgende: “Als je met je rug naar de Grote Kerk stond had je links een bouwvallige woning. Uiterlijk een eenvoudig woonhuis was ze aan de straatkant aan het oog onttrokken door een hoge blinde muur, zo dat het pannendak nauwelijks zichtbaar was.” De middenkamer van de Goese schuilkerk is tot aan de nok van het dak open. Achterin is het priesterkoor, rechts de preekstoel en links de kerkmeestersbank. De zijkamers zijn voor de kerkbezoekers, maar je kunt er bijna niets van de kerkdienst zien. De beste plaatsen zijn de stoelen rond het altaar. Boven de zijkamers is het zangkoor met het orgel. Bij feestelijkheden is het bomvol en moeten veel aanwezigen op de trap of de zolder zitten.

De ‘notulist’ van het herdenkingsboekje noteert dat de omstandigheden primitief zijn maar nog heilig vergeleken bij de zeventiende eeuw en het eerste kwart van de achttiende eeuw. De kerkdiensten worden in die periode belaagd door ‘agressieve anti-roomsen en Jansenitische aanhangers’. Het jansenisme is een religieuze en politieke beweging uit de 17e en 18e eeuw, die vooral in Frankrijk ontstond als reactie op bepaalde ontwikkelingen in de katholieke kerk, genoemd naar de Leuvense hoogleraar en bisschop van Ieper Cornelius Jansenius (1585-1638).

De rust komt in de Goese katholieke kerk in de periode dat Franciscus Claus van 1739 tot 1768 pastoor is. In een beschrijving van Zeeland uit 1753 lezen we: “Behalve de Hervormde kerken vindt men in Goes ook ene Roomse kerk. Dewijl zij de enigste op het gehele eiland is, zijn alle Roomsgezinden, welker aantal omtrent 1400 communicanten belooft, verplicht op alle Heilige Dagen naar de stad ter kerke te komen. De gewone diensten worden door enen wereldsheer des Zondags nu aan het oosteinde, dan aan de zuidzijde en op de derde Zondag aan het westeinde van het eiland op deze of gene landhoeve verricht. De gemelde kerk binnen Goes, staande aan de westzijde achter de Grote Kerk, wordt thans door een minderbroeder (nl. pater Claus) bediend. De Rooms-gezinden worden op ‘t stadhuis voor de Wet getrouwd.” Pas in 1813 zullen de rooms-katholieken hun rechten weer terug krijgen, waaronder ook het recht om openlijk hun eigen kerken te bouwen.

De gegevens over de schuilkerk komen van een onbekende schrijver die in de jaren 1813-1814 aantekeningen maakte over de bouw van de katholieke kerk in Goes. Hij noemt die aantekeningen ‘notulen’. Bij het 75-jarig bestaan van de huidige kerk in 1983 verscheen er een herdenkingsblaadje waarin door J. Bitter gedeelten uit de eerste periode zijn opgenomen. Dit is het vierde deel over de katholieke kerk.

Foto: Waterstaatskerk te Goes uit 1815.

Gepubliceerd 9 augustus 2019

[Link Facebook](#)

JB

JACOMINA TOLHOEK (1864-1929)

Op 9 december 1884 rond 8 uur 's avonds bevalt Jacomina Tolhoek in een huisje op Kloetinge van een zoon. Ze wordt geholpen door Ferdinand Jean Haman, de genees- heel- en verloskundige van Kloetinge die de volgende dag naar het gemeentehuis gaat om aangifte te doen.

Jacomina noemt haar zoontje Jan, naar haar eigen vader. Ze is namelijk niet getrouwd en Jan is haar eerste kind. Eigenlijk woont Jacomina op Kattendijke en na de bevalling keert ze ook weer terug naar haar geboortedorp. Wellicht zorgt haar moeder voor de kleine Jan terwijl Jacomina een betrekking als dienstbode heeft.

Negen maanden later trouwt ze op Kattendijke met Jan van Waarde, geboren op Nieuw- en Sint Joosland. Hij is op dat moment 23 jaar; Jacomina is 21 en daarmee wettelijk volwassen. Hun beide moeders, Dirkje Jeras en Maria Vermaire, zijn aanwezig op de huwelijksvoltrekking en geven hun zegen. De beide vaders leven dan al niet meer.

Jan van Waarde is op 24 maart 1883 vanuit Wolfaartsdijk op Kloetinge komen wonen om te gaan werken als boerenknecht bij Jonkheer van Citters. Op 12 november 1883 keert hij terug naar zijn moeder in Wolfaartsdijk en op 29 maart 1884 is hij weer terug in Kloetinge, waar hij opnieuw bij Jonkheer van Citters gaat werken.

Hij is dus niet in de buurt wanneer Jacomina Tolhoek zwanger raakt van haar eerste kindje, maar desondanks besluit hij twee jaar na hun huwelijksvoltrekking om het oudste kind van zijn vrouw te wettigen als zijn eigen zoon. In zijn volwassen leven zal Jan van Waarde later commies worden van 's Rijksbelastingen.

Het koppel vestigt zich op Kattendijke waar acht maanden na de bruiloft zoon Janis wordt geboren. Vervolgens verhuist het gezin naar Kloetinge waar dochter Maria op 25 november 1887 het levenslicht ziet. In het voorjaar van 1890 verhuist het gezin naar De Groe, officieel 's Heer Abtskerke. Tegen het einde van het jaar wonen ze weer op Kloetinge waar op 16 januari 1890 zoon Dirk wordt geboren.

Op 5 januari 1891 bevalt Jacomina Tolhoek in Goes van haar vijfde kind: Pieter. Vervolgens verhuist de familie weer naar Kattendijke waar ze voortaan blijven wonen. Jannetje (1893), Marinus (1894), Adriaan (1895), Johannes (1896), Martinus Jacobus (1898) en Jacomina Johanna (1899) zien er achtereenvolgens het levenslicht.

Op 12 oktober 1900 wordt Jan van Waarde, arbeider te Kattendijke, door de rechtbank in Middelburg veroordeeld tot een maand gevangenisstraf wegens "bedreigingen met eenen misdrijf tegen het leven gericht" (lees: hij dreigde er mee iemand te vermoorden) en ook wegens effectieve mishandeling. Van 31 oktober tot 30 november 1900 zit hij in de strafgevangenis in Goes.

Eenmaal terug uit de gevangenis wordt op 15 oktober 1901 dochter Jacoba Martina geboren op Kattendijke. Op 4 november 1902 vervoegt zoon Abraham het gezin. Op 25 december 1903 tenslotte wordt dochter Johanna geboren. We zien ze allemaal terug op de foto die omstreeks 1909 genomen moet zijn.

In die tijd is Jan van Waarde zelfstandig landbouwer. Ongeveer 20 jaar na het nemen van deze foto, op 12 juli 1929, overlijdt Jacomina Tolhoek in de echtelijke woning op Kattendijke, ze is dan 65 jaar. Haar weduwnaar Jan van Waarde overlijdt op 4 februari 1936, eveneens op Kattendijke. Hij werd 74 jaar.

De foto is afkomstig uit de Beeldbank Zeeland (foto 129006), alle gegevens over de personen op de foto zijn afkomstig van de website Zeeuwen Gezocht.

Gepubliceerd 19 augustus 2019

[Link Facebook](#)

JB

HUBERDINA VERMAIRE

Op 16 september 1859 trouwt de dan 25-jarige winkeliersdochter Huberdina Vermaire op het gemeentehuis van Kattendijke met de 29-jarige landbouwer Pieter Cornelissen. Zowel bruid als bruidegom zijn van beroep 'particulier'. Ook de ouders van de bruidegom zijn 'particulier'. Het betekent dat ze een klasse hoger zijn dan het gewone volk wat afhankelijk is van betaald werk om te kunnen overleven.

Vijf maanden na de bruiloft bevalt Huberdina op de echtelijke hofstee van een zoon die de naam Frans krijgt. Hij wordt vernoemd naar zijn opa Frans Cornelissen. Ruim twee jaar later moet Pieter Cornelisse aangifte gaan doen van een dood geboren kindje; ook een zoontje. En nog eens een jaar later, op 7 oktober 1863, wordt dochter Lijntje geboren. Ze wordt vernoemd naar haar moeders moeder Lijntje Schrier.

En dan verdwijnt Pieter Cornelisse. Hij is spoorloos. Noch zijn lijk, noch zijn levend lichaam worden gevonden. Huberdina weet niet meer wat ze doen moet. Ze kan geen kant op. Zo lang haar man niet naar huis terug keert of zo lang niemand zijn levenloze lichaam ontdekt, kan ze niet hertrouwen of de boerderij verkopen. In 1867 stapte ze naar de rechtbank van Goes om alvast te kunnen bekomen dat ze mag hertrouwen. Het levert niet het gewenste resultaat op. Ze blijft dus gedwongen leven in een hele lastige situatie.

Op 11/6/1870 sterft dochter Lijntje op 6-jarige leeftijd. Huberdina blijft achter met de dan 10-jarige Frans. Intussen gaan ze er bij de overlijdensaangifte op het gemeentehuis maar van uit dat de vader van het gezin "vermoedelijk" is overleden. Het woordje "vermoedelijk" suggereert dat het huwelijk van Huberdina en Pieter niet zo geweldig goed was. En dat hij dus ook weggelopen kan zijn.

Het leven gaat verder en op 27 oktober 1873, drie dagen voor haar 39ste verjaardag, bevalt Huberdina op Kattendijke van een zoon die ze Leendert noemt. Wellicht is de naam een verwijzing naar Huberdina's moeder Leijntje Schrier, of anders naar de officieel onbekende vader. Na 2 dagen is de kleine Leendert dood.

Een jaar later ziet dochter Leijntje het levenslicht. Het kindje zonder officiële vader wordt net geen maand oud. Opnieuw blijft Huberdina achter met de dan 14-jarige Frans, die inmiddels oud genoeg is om te gaan werken. Huberdina zelf overleeft in die tijd door als leurster langs de deuren te gaan, wanneer er verder geen werk als arbeider in loondienst is.

Zowel het lijkje van de kleine Leendert als dat van Leijntje worden op het gemeentehuis aangegeven door Jan Stroosnijder die dan respectievelijk 23 en 24 jaar oud is, en zich presenteert als een kennis van Huberdina. Hij komt van Wemeldinge maar werkt op Kattendijke als boerenknecht en arbeider.

Blijkbaar wordt hun relatie steeds hechter en op 7 juli 1876 trouwen ze op Kattendijke. Huberdina is dan 42, de bruidegom is op dat moment 26 en juist verhuist naar Schore. Een jaar eerder heeft Huberdina bij de rechtbank van Goes opnieuw een procedure aangespannen; dit keer om Pieter Cornellisse officieel dood te kunnen laten verklaren zodat zijzelf en haar zoon Frans definitief verder kunnen met hun leven.

Op 25 februari 1876 volgt het arrest en is Huberdina eindelijk officieel weduwe. Ook zoon Frans kan trouwen, moest hij dat willen. Zonder dit arrest zou Frans namelijk toestemming van zijn verdwenen vader nodig hebben om te mogen trouwen.

Het huwelijk van Huberdina Vermaire en Jan Stroosnijder eindigt 40 jaar later op Kattendijke met het overlijden van Huberdina op 82-jarige leeftijd. Jan Stroosnijder overlijdt 9 jaar later op Yerseke.

Zoon Frans is dan al lang en breed getrouwd en vader van een groot gezin. Frans trouwt op zijn 21ste met de dan 19-jarige Cornelia de Dreu. Zijn stiefvader Jan Stroosnijder treedt op als huwelijksgetuige. De bruid is een dochter van Janus de Dreu, landbouwer op Kattendijke, en van de dan inmiddels overleden Tannetje Jannetje Den Herder.

Op de foto zien we het gezin van Frans en Cornelia en hun kinderen Huberdina (1881), Tannetje Jannetje (1883), Leintje (1884), Pieter (1892), Jannetje (1894), Maatje (1896), en Leuntje (1897).

In 1894 wordt Frans jachtopzichter op Kloetinge, nadat hij eerder al jachtopzichter was op 's Heer Arendskerke. De foto wordt in 1903 op Kloetinge genomen. Frans en Cornelia kregen op Kattendijke ook nog de dochters Elisabeth (1886 - 1889), Pieterella (1887-1891), Elisabeth (1889, overleden als baby), en Pieterella Elisabeth (1891, overleden als baby). Het is heel goed mogelijk dat het gezin in die periode bittere armoede kende. Het bracht veel andere gezinnen op Zuid-Beveland in deze periode er toe om te gaan emigreren naar Noord-Amerika.

Frans Cornelissen overlijdt op 21 januari 1934 op Kloetinge; hij is dan 73 jaar. Zijn weduwe Cornelia de Dreu wordt 77 jaar; ze overlijdt 6 februari 1939 eveneens op Kloetinge.

De foto is afkomstig uit de Beeldbank Zeeland (foto 24754). Alle persoonsgegevens komen van de website Zeeuwen gezocht.

Gepubliceerd 23 augustus 2019

[Link 1 Facebook](#)

[Link 2 Facebook](#)

[Link 3 Facebook](#)

[Link 4 Facebook](#)

[Link 5 Facebook](#)

DEN FRISSCHEN ROMER

Soms wordt een stukje geschiedenis zo in je schoot geworpen. Dat gebeurde met een vraagje per mail van Rob van Tiel. Hij heeft een Bed & Breakfast aan de J.A. van de Goeskade 59 in Goes. Dat pand staat op de lijst van rijksmonumenten onder nummer 16281. Het was vroeger het kantoor van Graanhandel Duvekot. De huidige eigenaar zoekt foto's van dit pand, eventueel personeelsfoto's. Wie kan hem helpen?

Maar nu dat stukje geschiedenis. In de kelder staat een kluis. Van 1 oktober 1919 tot aan 1987 was in dit pand het kantoor van de graanhandel Duvekot gevestigd en van 1987 t/m 2007 architectenbureau Vorm van Henk Zandee. De kluis is afkomstig van de graanhandel. Een fors ding, zo'n twee meter hoog, anderhalve meter breed en een halve meter diep. Maar het mooiste is dat er aan de binnenkant van de kluisdeur een hoop namen en handtekeningen zijn gezet door de mensen die er werkten bij de afdeling "comptabiliteit" van de graanhandel. Directeur Kees Duvekot zette hier op 1 oktober 1931 zijn handtekening op de zijkant van de kluisdeur. Er volgden nog een hele reeks namen, soms goed te lezen, soms heel vaag, allemaal in potlood. De handtekeningen lopen door t/m 1974. Rob van Tiel zou graag in contact komen met mensen die er gewerkt hebben. En hij zou iets van de achtergrond van de handtekeningzetter willen weten.

Kees Duvekot die op 1 oktober 1931 op de kluisdeur zijn handtekening zette, was de zoon van Laurus Duvekot (geboren in 1863) en kleinzoon van de oprichter van het bedrijf Cornelis Duvekot. Hij was dus vernoemd naar zijn opa. Laurus had de graanhandel doorgezet nadat de firma Gebr. Duvekot in 1907 was gesplitst in een "grossierderij" (later ook "Grosco" genoemd) die door zijn broers Willem en Samuel werd doorgezet en de graanhandel die hij dus verder voortzette. In 1931 is klaarblijkelijk zijn zoon Kees (Cornelis, geboren in 1890) in de zaak gekomen en nauw betrokken geweest bij de financiën. Op de kluisdeur zijn (nogal vaag) ook de handtekeningen te zien van H. Duvekot (mogelijk zijn zoon Hendrik, geboren 1916) en T. Duvekot, mogelijk zijn broer Theodoor, geboren in 1899.

In 2008 is het pand gekocht door de huidige eigenaar en is er de Bed & Breakfast "Den Frisschen Romer" gestart, genoemd naar de Herberg die hier van 1593 tot eind 18e/begin 19e eeuw heeft gezeten. Op de website historie van Goes, economische bedrijvigheid 1711-1713 lezen we nog onder herbergen en tapperijen:

"In 1711 koopt Claas Musse de herberg 'den Frissen Romer', staande tussen de twee waterpoorten. Hij krijgt vergunning om in die herberg de tappersnering voort te zetten en 'den reisenden man te logeren'. Cornelis Cornelisse koopt in 1712 het huis 'nevens den Accijns op de Haven'. Het betreft het pand 'Reymerswaal' aan de Grote Kade nummer 38. Hij mag hierin bier tappen en brandewijn met de kleine maat schenken. Ook Klaas Hagers krijgt in 1712 toestemming om in zijn woonhuis, staande tegenover het Kolveniershof in de Wijngaardstraat, te verkopen bier en brandewijn met de kleine maat. In 1713 koopt Nicolaas Krabbe het pand 'Engelenburg' naast de Oostpoort. Hij krijgt toestemming om daar te verkopen klein bier, brandewijn en andere sterke dranken bij de kleine maat, 'mits sig wagtende van het logeren van bedelaars of andere slegte personen'."

Op de website Goes Dronk wordt dit nog aangevuld met:

In 1728 mag Pieter Smits uit Wolphaartsdijk herberg houden in 'den Frissen Romer', staande tussen de twee poorten en waarin lange jaren achtereen die nering is gedaan, om daarin te verkopen wijn, bier, brandewijn en verdere gedestilleerde wateren bij de kleine maat. De herbergier in 'den Frissen Romer' betoogt in 1729 dat, in plaats dat de nering hem voordeel oplevert, hij ondervindt dat deze van hem de nering die hij nog heeft komt af te trekken. Hij ziet niet anders tegemoet dan een gestadig afnemen van zijn nering. Hij verzoekt dan ook, 'om hetselve te voorkomen en zijn geringe nering te doen aenkweken, permissie om een billiardtafel in zijn herberg te mogen setten'. De overweging van het stadsbestuur is interessant: 'Deze herberg is vanouds af seer welgelegen ende bekwaem geweest om passagiers, komende van allerhande plaetsen in ende na dese stad te logeren. Ende daer voor bij allen ende een ijder vermaerd is geworden ende vervolgens dat deselve passagiers ende reijsigers door het setten ende houden van gemelde billiard, soo bij dage als bij nagte, seer souden werden geincommedeerd ende afgeschrikt om aldaer meer te komen logeren, waerdoor dan de daer in sijnde neringe niet alleen niet soude toenemen maer dagelijks verminderen'. Besloten wordt dan ook zijn verzoek af te slaan.

Pieter Logierse Steenbakker schrijft in 1755 dat hij vele jaren in zijn huis de 'Frisse Romer', staande tussen de twee waterpoorten, herberg heeft gehouden. Daar heeft hij bijna geen nering meer als herbergier. Hij is niet meer genegen het huis anders te gebruiken 'als om een passagier ter logering in te nemen, die somwijlen een kan bier of enige sterke drank zou mogen consumeren'. Daarom verzoekt hij zijn huis van een herberg in een kroeg te veranderen en hem alleen op kroeghouderslasten te stellen. Hij krijgt toestemming om in zijn huis alleen te verkopen bier, brandewijn en andere sterke dranken bij de kleine maat.

In 1792 mag Hubregt Mol in het door hem gekochte woonhuis, staande tussen de twee waterpoorten, genaamd 'de Frisse Roemer', herberg houden.

Gepubliceerd 27 augustus 2019

[Link Facebook](#)

DE RAMPJAREN 1845-1846

De zomer van 1845 was zowel broeierig heet als nat. Vrijwel alle arme gezinnen op Zuid-Beveland hadden gewoontegetrouw hun hof vol gezet met aardappels om de wintermaanden mee door te komen, omdat dit gewas de hoogste en tegelijkertijd voedzaamste opbrengst geeft per vierkante meter.

Maar opeens kwamen er overal bruine vlekken op het loof. Dat was natuurlijk geen goed teken. De bruine vlekken bedekten al snel de hele plant en tenslotte begonnen de knollen weg te rotten. Waardoor het overgrote deel van de bevolking van Zuid-Beveland aankeek tegen een lange winter zonder eten...

Op 14 augustus stuurt de gouverneur van de provincie een circulaire aan alle gemeentebesturen om te peilen naar de omvang van de ramp. Alle gemeentebesturen moeten melden dat de volledige aardappeloogst overal weggerot is.

Iedereen is in paniek. De gewone mensen beseffen dat ze misschien zullen gaan sterven van de honger, en de gegoede burgerij is bang dat de komende hongersnood zou kunnen uitmonden in volksopstanden en wie weet zelfs revoluties. Het zou niet de eerste keer zijn tenslotte.

Begin september ontvangen gemeentebesturen een nieuwe brief van de provinciegouverneur. Hij heeft maatregelen bedacht die 'de volksklasse', zoals hij ze noemt, kalm moeten houden. Gemeentebesturen moeten voedselvoorraden aanleggen en de volksklasse moet aan het werk gezet worden.

Dat georganiseerde werk levert dan een zeer kleine vergoeding op waarvan de volksklasse dan (hopelijk) juist genoeg voedsel kan kopen om hun gezin in leven te houden. In uiterste gevallen moet de gemeente voedsel uitdelen, schrijft de gouverneur.

Het gemeentebestuur van Kapelle begint onderhandelingen met de plaatselijke boeren om noodvoorraden te kunnen aanleggen. De boeren beloven om samen 100 mud tarwe te leveren zodra dat nodig is voor 8 gulden en 75 cent. Maar ze eisen ook een premie van de Maatschappij van Landbouw.

Want iedereen verwacht dat de voedselprijzen zullen stijgen en je mag van boeren natuurlijk niet verwachten dat ze hun extra winsten laten schieten ten gunste van hun verhongerende medemensen. Of om het gemeentebestuur niet in zware financiële problemen te brengen.

Daarnaast koopt de gemeente Kapelle onder dezelfde voorwaarden van dezelfde landbouwers nog 100 mud rogge, 50 mud gerst en 25 mud erwten. De gerst is bedoeld om tot gort te worden verwerkt, de rogge en de tarwe moeten worden vermalen en de plaatselijke bakkers moeten daar dan brood van bakken.

De voedingskracht van gort, erwten en bonen is vier maal zo groot als die van aardappelen, redeneert het gemeentebestuur. Mensen die recht hebben op voedselverstreking krijgen dus per week 2,5 kop daarvan, in plaats van 10 kop aardappelen.

Voor wat betreft de werkverschaffing aan de volksklasse heeft het gemeentebestuur van Kapelle een aantal plaatselijke landbouwers bereid gevonden om hun land met de spade te laten ompspitten in plaats van dat het wordt omgeploegd.

Een arbeider zou per omgespitte roede land 1 stuiver ontvangen. Na een hele dag spitten zou dat ongeveer 65 cent opleveren waarvoor de arbeider dan voedsel kon kopen uit de levensmiddelen die de gemeente had aangekocht, eventueel tegen gereduceerde prijzen.

Uiteraard vergadert de gemeente ook met het plaatselijk armbestuur van Kapelle en Eversdijk, want daar moet het meeste geld vandaan komen. De gemeente zelf heeft namelijk geen geld op overschot en moet een goedkope lening van 1000 gulden afsluiten om de komende noodsituatie te kunnen financieren. De armbesturen hebben ook bij lange na niet genoeg geld in kas, want de verwachting is dat nagenoeg het hele dorp honger zal hebben. Het armbestuur van Eversdijk besluit om 146 olmenbomen te laten rooien. De verkoop van de bomen levert ruim duizend gulden op voor de armenkas.

De uiteindelijke kosten voor alle maatregelen samen zullen 2812 gulden bedragen, inclusief de kosten voor het malen en bakken van het graan. Daar bovenop komt nog een vergoeding aan de landbouwers die meedoen aan de werkverschaffing voor de volksklasse.

Eind september 1845 stuurt het provinciebestuur een nieuwe brief aan de gemeentes. Er moet worden nagedacht over maatregelen tegen onrust, diefstal en bedelarij, schrijft de gouverneur. Aangezien dieven meestal 's nachts op pad gaan, zouden gemeentebesturen moeten overwegen een nachtwacht in te stellen.

In oktober volgt een officieel reglement voor zo'n nachtwacht. Alle (mannelijke, volwassen) ingezetenen kunnen hiervoor opgeroepen worden en wie weigert of niet komt opdagen, betaalt een boete van 1 tot 3 gulden. Vrijgesteld van nachtwacht zijn mensen met lichamelijke gebreken, mensen die zijn aangewezen op voedselbedeling en mensen met een criminele veroordeling.

Gelukkig volgt op de natte en hete zomer van 1845 een relatief zeer zachte winter, waardoor veel gezinnen kunnen besparen op kosten voor brandhout. Maar het ergste moet dan nog komen, want ook in de zomer van 1846 mislukt de aardappeloogst volledig, door exact dezelfde aardappelziekte.

En niet alleen dat. Er kwam roest in de rogge waardoor ook die oogst gedeeltelijk mislukte, en doordat de voedselschuren overal leeg waren, weken de muizen uit naar de velden waar ze alvast aan de tarwe begonnen nog voordat die kon worden geoogst.

Zodoende moesten op Kapelle en Eversdijk in 1846 in totaal 540 bewoners volledig op kosten van de armenkas in leven gehouden worden. Het armenbestuur van Kapelle zag zijn klantenbestand stijgen van 12 naar 158, dat van Eversdijk steeg van 10 naar 151.

Maar ook de kerken hielpen veel armen. De diaconie van Kapelle hielp tijdens normale jaren permanent 56 mensen de winter door en in 1846 werden er dat opeens 121. De diaconie van Biezelinghe kon ongeveer dezelfde cijfers voorleggen.

De hongersnood van 1845 en 1846 trof niet alleen Zuid-Beveland maar het grootste deel van West-Europa. De situatie in Ierland was vele malen erger omdat de Engelse aristocratie ijskoud doorging met het opeisen van belastingen in de vorm van vlees en boter terwijl de bevolking letterlijk bij bosjes stierf van honger en andere ontberingen.

In Zeeland hadden ze dan weer het nadeel dat de klei eerder bevorderend werkte op het ontstaan en in stand houden van de aardappelziekte. Op zandgronden hadden ze er minder last van, al bleef de opbrengst ook daar miniem.

Desondanks is er met name in 1846 toch een opvallende piek in de sterftcijfers op Kapelle. In dat jaar overlijden er 51 personen, terwijl er normaal gemiddeld zo'n 36 overlijdens per jaar zijn, waaronder ook altijd een aantal doodgeboren kindjes.

Uit het boek "De geschiedenis van Kapelle (Z.-B.)" geschreven door W.E.P van Ysseldijk en gepubliceerd in 1968 aangevuld met gegevens die op internet te vinden zijn.

Foto: Pentekening uit 1792 met links herberg de Zwaan in Kapelle tegenover de kerk.

Gepubliceerd 29 augustus 2019

[Link Facebook](#)

JB

HERKOMST ZUID-BEVELANDSE NAMEN FORRA EN FOORT

Uit de vroegste doopboeken van Zuid-Beveland blijkt dat de mannelijke voornaam Foort rond 1600 behoorlijk vaak voorkwam. De naam lijkt te zijn ontstaan in de omgeving van Wemeldinge en de dorpen er omheen. Elders in Nederland is de naam niet te vinden.

Er is ook een vrouwelijke variant van Foort, namelijk Forra. In de oudste kerkboeken van rond 1600 wordt die naam meestal gespeld als Forreken (op Wemeldinge) of Forretie (op Biezeling). De spelling 'Forra' begint pas na 1700.

Wij gaan er gewoontegetroou van uit dat een mannelijke naam het belangrijkste is, maar in dit geval zou het even goed kunnen zijn dat de vrouwelijke naam eerder bestond dan de mannelijke.

De vraag is: waar komen Foort en Forra vandaan? Wat is hun betekenis? Hoe zijn ze ontstaan? Het roept associaties op met 'Fort', wat de impressie geeft van stevigheid, kracht, kortom een persoon om rekening mee te houden. En wie weet hoeven we ook niet verder te zoeken dan dat.

In een boekje van de Heemkundige Kring uit 2004 wordt nog een andere herkomst genoemd. Volgens de schrijvers, M.J. de Regt en A.J. Beenhakker, komt de naam Foort van een vrouwelijke heilige die de naam Sint Wilgefortis droeg. En toevallig is er in Biezeling een zeldzame afbeelding van haar gevonden.

De afbeelding van Sint Wilgefortis was gebeiteld in een Middeleeuwse grafsteen die later - zoals vroeger vaker gebeurde - werd gerecycleerd tot stoepsteen bij huizen van voorname lieden. De grafsteen werd dan eenvoudigweg omgekeerd zodat er weer een mooie gladde steen te zien was.

De afbeelding van Sint Wilgefortis is gevonden in de stoep van Marktplein 9 op Biezeling. Hoe lang de grafsteen daar lag is niet geweten. Maar we weten wel dat Biezeling in de Middeleeuwen een belangrijke handelsplaats was voor de handel met de Vlaamse steden, met name Gent.

Het is ook bekend dat Sint Wilgefortis rond het jaar 1400 in Gent erg populair was, en dat komt door haar tragische geschiedenis. Wilgefortis was namelijk de bloedmooie dochter van de koning van Portugal. Haar vader wilde haar dwingen te huwen met de koning van Sicilië maar Wilgefortis wenste alleen aan Christus toe te behoren. Ze wilde non zijn.

Aangezien de koning van Sicilië vooral in haar schoonheid was geïnteresseerd, vroeg Wilgefortis aan God om haar voor goed te verlossen van haar schoonheid. God zegende haar vervolgens met een grote donkere baard. Toen haar heidense vader die baard zag, besloot hij haar te straffen op dezelfde manier als Jezus was gestraft. Hij liet zijn dochter kruisigen.

Toen ze aan het kruis hing, hoorde Wilgefortis een stem die zei: "voortaan zul je niet meer Wilgefortis heten maar Ontcommer. En allen die u aanroepen, zullen van leed en kommer bevrijd worden".

Sint Wilgefortis heeft overigens nooit bestaan, voor zover wij nu weten. Vermoedelijk is haar lot verzonnen door reizigers die afbeeldingen bij zich hadden van een gekruisigde Christus inclusief een donkere baard en een lange "jurk". In het koele noorden droegen mannen geen jurk. De persoon aan het kruis kon dus niet anders dan een vrouw zijn. Met een baard, jawel. De legende van Ontcommer zegt dus vooral erg veel over de manier waarop mensen in de katholieke Middeleeuwen leefden en redeneerden.

Ook in de kerk van Wemeldinge is trouwens een grafsteen gevonden met een afbeelding van Sint Wilgefortis en in Goes en Zierikzee was er sprake van een verering van Sint Ontcommer. Ook op die plaatsen hadden mensen nood aan een verlossing van hun ellende.

Zelfs in de tegenwoordige tijd biedt de onfortuinlijke Wilgefortis nog inspiratie. Een voorbeeld daarvan is de Oostenrijkse artiest Thomas Neuwirth die verkleed als Conchita Wurst in 2014 het Eurovisie songfestival won.

Het genoemde boekje van de Heemkundige kring is getiteld "Kleine monumenten in Kapelle, Biezelinghe, Eversdijk en Schore". Het is een uitgave van de Werkgroep Kleine Monumenten van de Heemkundige Kring 'de Bevelanden' en is verschenen in 2004. De tekst van dit boekje is integraal op internet te vinden.

Gepubliceerd 1 september 2019

[Link Facebook](#)

EEN GRAF

Carel Bruring wilde een foto maken van een ingestorte schuur in Oud-Sabbinge. Hij kwam terecht op de algemene begraafplaats daar. Eén graf viel hem op dus heeft hij geprobeerd daar wat meer informatie over te achterhalen. Hier zijn verhaal.

“Bij herdenkingen, als die van de Slag om de Schelde (2 oktober tot 8 november 1944), gaat - terecht - veel aandacht uit naar hen die vielen gedurende de bezettingsjaren en hen die hebben bijgedragen aan de bevrijding van Nederland. Voor de 1.799 militairen die sneuvelden bij de verdediging van ons land na de Duitse inval in de meidagen van 1940 is doorgaans minder aandacht.

Binnen de (huidige) gemeentegrenzen van Goes kwamen in die meidagen vier Nederlandse militairen om het leven; vijf wanneer we de op 14 mei 1940 bij Schore gewond geraakte en daags daarop in Goes aan die verwondingen bezweken 26-jarige korporaal Teunis Schot uit het Gelderse Ede meerekenen. Goes kwam er in de meidagen van 1940 relatief goed vanaf.

Tijdens de mobilisatie in 1939 werd tussen Halsteren en Tholen de Eendachtsstelling aangelegd. Met de Bathstelling op de Kreekrakdam en de Zanddijkstelling tussen Hansweert en Yerseke zou deze een eventuele opmars van de Duitsers richting het strategisch waardevolle Vlissingen moeten tegenhouden, of op z'n minst bemoeilijken.

Het is 14 mei 1940 als de Duitsers voor het eiland Tholen staan. Nog slechts de rivier de Eendracht scheidt hen van het stadje Tholen en omgeving. Onder dekking van artillerie- en mortiervuur proberen Duitse soldaten in rubberbootjes de overkant van de Eendracht te bereiken. Tientallen van deze bootjes worden echter geraakt door het geschut van het 38e Regiment Infanterie van het Nederlandse leger, dat zich heeft ingegraven in de dijk langs de Eendracht.

Tot dat regiment behoren ook de dienstplichtige soldaten Jacob Goetheer uit Wolphaartsdijk en Jacob Breen uit Ouddorp, die met z'n tweeën een open kazemat in de kruin van de dijk bemannen. Op bevel van hogerhand hebben zij de achterkant van de kazemat dichtgemaakt met een stevig houten schot. Dan, het is 11 uur, raakt een voltreffer van de vijand de kazemat. De beide 25-jarige dienstplichtigen komen om het leven. Daags daarop zullen zij in loden kisten tijdelijk op de RK-begraafplaats Tholen worden begraven.

Later zullen de lichamen worden overgebracht naar hun laatste rustplaats. Voor Jacob Breen is dat de algemene begraafplaats in Ouddorpe, waar hij later samen met de ook in die meidagen in Cuyck omgekomen plaatsgenoot Markus van 't Geloof een eregraf krijgt.

Jacob Goetheer vindt zijn laatste rustplaats op de algemene begraafplaats van Oud-Sabbinge. Waarom voor Goetheer geen eregraf was weggelegd weet ik niet.

Nu herinnert niets meer aan de plek waar Jacob Goetheer en Jacob Breen om het leven kwamen. De rivier de Eendracht is in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw gekanaliseerd en omgevormd tot het Schelde-Rijnkanaal. Daarbij werden ook alle restanten van de geschiedenis opgeruimd.

Nog slechts een uit twee bielsen gemaakt houten kruis op de Rubeerdijk, waar zich ooit Fort Zeelandia, onderdeel van de Linie van de Eendracht, bevond herinnert aan deze - en andere - slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Het kruis staat op de plek waar op 1 november 1944 de verzetsstrijder Rini Elling met een nekschot werd omgebracht.”

Foto's bij dit artikel op facebook:

1. Algemene begraafplaats Oud-Sabbinge
2. Het graf van Jacob Goetheer
3. Algemene begraafplaats te Ouddorp
4. Graven te Ouddorp van Jacob Breen en Markus van 't Geloof
5. Soldaat Jacob Breen, foto uit Eilanden-Nieuws, 21 april 1989
6. Oorlogsmonument aan de Rubeerdijk, Lepelstraat, ter hoogte van de Glymeseweg
7. Oorlogsmonument Wolphaartsdijk

Gepubliceerd 4 september 2019

[Link Facebook](#)

STRATEN IN GOES

Dit najaar wordt herdacht dat het 75 jaar geleden is dat de Slag om de Schelde is gestreden. Afgelopen zaterdag - 31 augustus - was de aftrap van deze herdenking en viering in Terneuzen. Viering omdat het de bevrijding van een deel van Zeeland zou inluiden.

Na de Tweede Wereldoorlog begon men in Nederland aan de wederopbouw. Naast de vele slachtoffers was er ook veel verwoest. Er werden nieuwe woonwijken aangelegd. Ook in het oostelijk deel van de stad Goes werden een aantal straten gepland. In de raadsvergadering van 19 maart 1948 bracht het college van burgemeester en wethouders een voorstel om een aantal straatnamen vast te stellen die vernoemd zouden worden naar omgekomen Goese verzetsstrijders. Op deze wijze ontstonden de namen De Graaffstraat, J.D. van Mellestraat, M.D. de Grootstraat, P.C. Quantstraat en Jacob Klaaijssenstraat. Eigenlijk had er ook een straat vernoemd moeten worden naar Nicolaas Corstanje. Zijn ouders wilden dit echter niet waardoor de straat vernoemd werd naar de zojuist geboren prinses Marijke (nu Christina). De komende jaren worden de huizen van deze straten gesloopt en zullen er nieuwe woningen gebouwd worden. Een goede gelegenheid om nu alsnog een straat naar Nicolaas Corstanje te vernoemen. U heeft er al eerder over kunnen lezen. Maar wie waren de mensen waar een straat naar is vernoemd? In het in 1984 uitgegeven boek 'De ontzetting van de Goese gans' en het recent verschenen boek 'Breekbare helden' van Carla Rus, dochter van een Goese verzetsstrijder, kunnen we er meer over lezen.

Cornelis de Graaff (Kees) is geboren op 3 november 1914. Ten tijde van de oorlog woonde hij nog thuis aan de Voorstad 91 in Goes waar ook het schildersbedrijf J. de Graaff en Zonen was gevestigd. Hij zorgde voor de verspreiding van het illegale blad Trouw en behoorde tot de top van deze organisatie. Het blad bestaat nu nog steeds als een landelijke krant. Daarnaast deed hij spionagewerk voor de geallieerden. Op 9 augustus 1944 werd hij samen met 22 andere Trouw-medewerkers in Vught gefusilleerd.

Marien Dingenis de Groot (geb. 29 februari 1900) had een kruidenierswinkel in de Lange Vorststraat 33 in Goes. Samen met zijn overburen Kloosterman, die een wolwinkel hadden, behoorde hij tot de spil van het Goese verzet. Hij was ondercommandant van de OD (Ordedienst) waarvan zijn overbuurman commandant was. Heeft aan vele verzetsacties meegedaan en gold als 'onverschrokken'. Op 8 november 1944, toen de Duitsers al vluchtend Zeeland verlieten, is hij zonder vorm van proces bij Bergen op Zoom doodgeschoten.

Job Daniël van Melle (geb. 26 mei 1897) was boekhouder. Zijn ouders hadden een bakkerij aan de Oprit Grote Markt (bestaat nu nog als Den Soeten Inval). Als schuilnaam gebruikte hij de naam 'Veldhoen'. Hij werkte veel als koerier om spionagemateriaal over te brengen. Tijdens spertijd (de nachtelijke uren dat je niet op straat mocht zijn) is hij op 20 februari 1945 in Amsterdam gearresteerd. Op 14 april 1945, enkele weken voor de bevrijding, werd hij in Amsterdam gefusilleerd.

Jacobus Klaaysen (geb. 31 juli 1899) heeft aan verschillende verzetsacties meegedaan. Door het verraad van de Duitse deserteur Fransz Still, die een dubbelrol vervulde, werd hij in februari 1944 gearresteerd. Hij werd afgevoerd naar een concentratiekamp in Duitsland. Na de bevrijding is hij op 17 mei 1945 in het Britse militaire ziekenhuis in het Deense Rothenborg overleden.

Pieter Cornelis Quant (geb. 26 september 1902) woonde met zijn gezin aan de Middelburgsestraat 42 in Goes. Hij verzorgde vooral onderduikers en was actief voor het illegale blad Vrij Nederland, dat nu nog steeds als weekblad bestaat. Hij was getrouwd en had twee dochters. Deze gezinsleden wisten niets van zijn verzetsactiviteiten. Na verraad werd hij op 11 augustus 1944 in Vught gefusilleerd. Voor zijn vrouw en dochters een traumatische ervaring dat hun hele leven heeft getekend.

Op de foto v.l.n.r. Kees de Graaff, Marien de Groot, Job van Melle, Jacob Klaaysen en Pieter Quant

Gepubliceerd 6 september 2019

[Link Facebook](#)

WIM QUAKKELAAR (1923-1944)

Een bijna vergeten verzetsstrijder is Wim Quakkelaar. Op 1 augustus 1923 is Willem Frederik Quakkelaar te Goes geboren als zoon van Jan Quakkelaar en Johanna van Riet. We kunnen over hem lezen in het boek 'Breekbare Helden', van Carla Rus, psychiater en dochter van verzetsstrijder Jaap Rus. Wim Quakkelaar was bevriend met haar vader en overleefde de Tweede Wereldoorlog niet. Quakkelaar woonde aan de Oostwal 82 te Goes. Zijn vader had een bakkerij en leverde ontbijtkoeken aan bakkers op de Bevelanden. Wim was het tweede kind in een gezin met vijf kinderen. Hij zat in de verzetsgroep van winkelier Daan Kloosterman. Hij was lid van de gereformeerde kerk en zat daar samen met zijn vriend Jaap Rus, waarmee hij al vanaf de kleuterschool bevriend was. Ze zaten voor de oorlog samen in de jeugdclub van de kerk en de padvinderij, en toen die door de Duitsers verboden werd, ook een tijdje in een gymnatiekvereniging, totdat ook die werd verboden. Ze bleven vrienden, ook toen Jaap naar de hbs ging en Wim in de bakkerij van zijn vader ging werken. In 1941 werd hij lid van de verzetsgroep de OD (OrdeDienst), een hiërarchisch, op militaire leest geleide verzetsgroep van Daan Kloosterman. De grootste verzetsgroep met 62 leden. Winkelier Marien de Groot, die de oorlog niet zou overleven en naar wie de M.D. de Grootstraat in Goes is genoemd, was ondercommandant.

Veel leden van deze verzetsgroep waren aangesloten bij de gereformeerde Westerkerk. Vaak wisten ze van elkaar niet dat ze in het verzet zaten. Ook dominee Wim van der Vegt (naar hem is het Ds. W.H. van der Vegtplein in Goes genoemd) maakte onderdeel uit van het verzet. Ook leden uit andere verzetsgroepen, zoals de groep van Jan Laport, kerkten bij deze kerk, maar ook de nsb-familie Dekker.

Om aan de Arbeitseinsatz - de verplichte tewerkstelling in Duitsland - te ontkomen dook Wim Quakkelaar in 1943 onder in Limburg. Daar zat hij op een zolderkamer bij onderwijzer Drever, waarbij hij ook diens achternaam aannam. Op zijn onderduikadres kreeg hij de gevreesde volksziekte tbc (tuberculose). Op 5 augustus 1944 stuurde zijn vriend Jaap Rus nog een brief naar Wim Quakkelaar. Het was toen wel in Goes bekend dat hij ziek was: "Vooral je ziek zijn heeft ons hier erg getroffen" schrijft Jaap naar zijn vriend. Met groeten, sterkte, beterschap en Gods zegen eindigt hij de brief. Het is de laatste brief die Jaap Rus naar zijn vriend Wim Quakkelaar heeft gezonden. Zonder de juiste medicatie en voeding, en gebrek aan buitenlucht overleed Wim Quakkelaar op 1 september 1944 op 21-jarige leeftijd op zijn onderduikadres in het Limburgse Sittard. Zijn overlijden werd pas na de bevrijding in 1945 bekend in Goes. Wim Quakkelaar is niet door geweld om het leven gekomen maar door ziekte, 75 jaar geleden. Eigenlijk een indirect gevolg van zijn verzetsactiviteiten waarvoor hij moest onderduiken.

Gepubliceerd 7 september 2019

[Link Facebook](#)

DIRKJE EN ADRIANA MOL

Op 14 augustus 1861 stapte de 30-jarige 'errebeier' Cornelis Mol naar het gemeentehuis van Borssele om aangifte te gaan doen van de geboorte van zijn eerste kind. Het is een meisje en ze zal worden vernoemd naar zijn overleden moeder Dirkje Wisse. Het is een emotioneel moment.

In de jaren daarna komen nog de dochters Catharina Lourina, Maatje, Cornelia, Wilhelmina en tenslotte, na 17 jaar huwelijk, komt zoon Cornelis.

Op 16 januari 1888 gaat de dan inmiddels 56-jarige 'errebeier' Cornelis Mol nogmaals naar het gemeentehuis van Borssele, dit keer om aangifte te doen van de geboorte van zijn eerste kleinkind. Ze is twee dagen eerder in het holst van de nacht geboren bij hem thuis. Het is de dochter van zijn oudste dochter Dirkje.

Dirkje is op dat moment 26 jaar en totdat ze zwanger werd, heeft ze gewerkt als dienstmeid. Wie de vader van het kindje is weten we niet maar Dirkje heeft besloten haar dochter 'Adriana' te noemen. En die naam komt niet voor binnen haar eigen directe familie. Het is dus vermoedelijk een opzettelijke verwijzing naar de vader. De kleine Adriana blijft bij haar opa en oma op Borssele wonen.

Haar moeder gaat namelijk weer werken als dienstmeid op Heinkenszand. Daar ontmoet ze haar vijf jaar jongere echtgenoot Hendrik Oudkerk, geboren op Wemeldinge maar op dat moment werkzaam als boereknecht op Heinkenszand. Ze trouwen op 26 februari 1891 op Borssele.

Dochtertje Adriana wordt niet "gewettigd" door de nieuwe echtgenoot van haar moeder. Misschien heeft hij geen zin in het kind van een ander; misschien is de intussen 3-jarige Adriana al te veel gehecht aan haar opa en oma en tegelijkertijd vervreemd van haar eigen moeder.

Dirkje Mol en haar man vestigen zich samen op Wolfaartsdijk waar ruim 5 maanden na de bruiloft hun oudste zoon Anthonie wordt geboren. Daarna volgen Cornelia en Maria, gevolgd door een levenloos geboren jongetje.

In het voorjaar van 1896 bevalt de dan 34-jarige Dirkje Mol van een tweeling. Het jongetje komt dood ter wereld, het meisje, Catharina Laurina, overlijdt na vijf weken.

Precies een jaar later wordt Maatje geboren, gevolgd door Cornelis die helaas maar tien jaar oud zal worden. Tenslotte bevalt Dirkje op Wolfaartsdijk nog van een zoon die de naam Johannis krijgt. En dan verhuist het hele gezin naar Goes waar vader Hendrik Oudkerk werk vind als koetsier. In Goes wordt in 1903 tenslotte nog zoon Hendrik geboren, die drie jaar later zal overlijden.

En terwijl Dirkje Mol het op Wolfaartsdijk druk heeft met haar gezin, verhuizen haar ouders met hun dochter Wilhelmina en kleindochter Adriana naar Ellewoutsdijk omdat er daar werk is. Kort daarop, in 1895, sterft haar vader Cornelis Mol op Ellewoutsdijk. Hij werd 65 jaar.

De weduwe van Cornelis Mol, de dan 55- jarige Cornelia Rottier, wordt vanaf dan de kostwinner voor haar kinderen en haar inwonende kleindochter. Dochter Wilhelmina trouwt een paar jaar later op Ellewoutsdijk met Cornelis Louisse, en vermoedelijk gaan Wilhelmina, haar man, haar moeder en haar nichtje vanaf dan samenwonen.

In 1904 komt Cornelia Rottier te overlijden. Adriana Mol is dan 16 jaar. Wettelijk gezien is ze nog lang niet volwassen, maar economisch gezien kan ze intussen op eigen benen staan door uit werken te gaan als dienstmeid. Vermoedelijk blijft ze vanaf dan het huis van haar oom Cornelis en tante Wilhelmina beschouwen als haar thuis.

Als ze 18 jaar is, trouwt ze met Johannis Louisse, de jongste halfbroer van haar oom Cornelis Louisse. Wellicht kennen ze elkaar dan al heel lang. Het huwelijk vindt plaats op 3 mei 1906 op Hoedekenskerke waar Johannes Louisse 27 jaar eerder werd geboren als zoon van Jan Louisse, landbouwer, en van Zoetje Sturm.

Om te kunnen trouwen heeft Adriana Mol officieel de toestemming nodig van haar moeder, maar er is ook nog een ander bureaucratisch obstakel. Dirkje Mol is namelijk tot dat moment vergeten haar dochter officieel te erkennen. Haar eigen vader deed destijds aangifte en wellicht had ze het daarna te druk met overleven.

Dus gaat Dirkje alsnog naar het gemeentehuis van Goes waar ze op dat moment woont met haar gezin, om een officiële akte van erkenning te laten opstellen. Als getuigen kiest ze twee medewerkers van de gemeentelijke administratie. En dan kan haar dochter trouwen.

Ook uit de keuze van de huwelijksgetuigen blijkt hoe groot de afstand is tussen moeder en dochter. Dirkje is weliswaar aanwezig als de moeder van de bruid, maar haar echtgenoot treedt niet op als getuige voor de oudste dochter van zijn vrouw. Hij is dus nooit een vader geweest voor haar.

In plaats daarvan kiest Adriana Mol als getuige haar aangetrouwde oom Cornelis Louisse, tevens de oudste halfbroer van haar man. Haar tweede getuige is de veldwachter van Hoedekenskerke. Getuigen moeten in die tijd altijd mannen zijn.

Na haar huwelijk wonen Adriana Mol en Johannes Louisse op Hoedekenskerke, waar Adriana drie maanden na de bruiloft een late miskraam krijgt. Een jaar later komt er een gezond kindje wat wordt vernoemd naar zijn opa Jan Louisse.

Daarna volgen nog Dirkje (1910), en Zoetje (1912), vernoemd naar haar grootmoeder Zoetje Sturm. In 1918 volgt tenslotte nog Hendrik. Het is mogelijk dat Hendrik (ook) is vernoemd naar Hendrik Oudkerk, de echtgenoot van Dirkje Mol.

De foto's maken een sprong in de tijd. We zien de bruiloft van de dan 29-jarige Zoetje Louisse die op 5 september 1941 op Hoedekenskerke trouwt met de dan 30-jarige Jacobus van der Schraaf. De locatie van de eerste foto is bij de Molenstraat 7 in Hoedekenskerke. De vrouw in klederdracht frontaal links midden is Adriana Mol, moeder van de bruid.

Het is in principe mogelijk dat ook (groot)moeder Dirkje Mol aanwezig is op de bruiloft van (klein)dochter Zoetje Louisse. Dirkje Mol overlijdt 26 januari 1945 op Nisse, ze is dan al een tijdje weduwe. Haar man Hendrik Oudkerk verdiende in zijn latere leven nog de kost als melkventer in Goes. Hij overlijdt in Goes op 8 april 1934.

De foto's zijn afkomstig van de Zeeuwse beeldbank (nummers 156613, 156614 en 156615), de overige gegevens komen van de website "Zeeuwen gezocht". Om privacy redenen is zo veel mogelijk vermeden dat personen worden besproken die eventueel nog in leven zijn.

De overige twee foto's tonen het gezelschap van de bruiloft terwijl ze respectievelijk op weg gaan naar de Westerscheldedijk en terwijl ze op de dijk zitten.

Gepubliceerd 8 september 2019

[Link Facebook](#)

JAN ADRIAAN MOL (1891-1945)

In de gemeente Kapelle is een J.A. Molstraat, volgens sommigen een te klein straatje. Het is vernoemd naar verzetsstrijder Jan Mol, een fruitkweker uit Kapelle die aan het eind van de Tweede Wereldoorlog overleed in het concentratiekamp Neuengamme bij Hamburg. Jan Adriaan Mol werd op 6 augustus 1891 geboren als zoon van Pieter Mol en Maria de Jager. Op 15 mei 1918 trouwt hij met Sara Boone uit Kruieningen. Jan Mol raakt al in het begin van de oorlog betrokken bij verzetsdaden door het herbegraven van de gesneuvelde Franse militairen bij Kapelle. Na de overgave van de Zanddijkstelling, een verdedigingsstelling tussen Yerseke en Hansweert, trokken de Fransen zich terug in Kapelle. Op 16 mei 1940 vonden in dit dorp felle straatgevechten, compleet met bajonetten, plaats. Vele militairen uit Frankrijk raakten gewond of sneuvelde. Ook de Duitsers verloren manschappen. Uiteindelijk kwam deze streek evenals de rest van Nederland onder Duits bestuur.

Een dag na de slag werden zestig gesneuvelde Fransen in een massagraf begraven. Voor de gevallen in de omgeving van het dorp waren ter plaatse graven gedolven. Toch bleef het hier niet bij. Gewonde Fransen vroegen om respect voor de lichamen van hun makers. Door de inzet van de Kapellenaren kwam het tot een herbegraving van alle gesneuvelden. Jan Mol heeft met veel hulp alle lijken weer opgegraven, geïdentificeerd en in kisten gedaan". Hij maakte van de herbegraving, ondanks de Duitse bezetting, een plechtigheid. Franse en Nederlandse vlaggen legde hij over de doodskisten. Ook zette hij op dit speciale gedeelte van de algemene begrafenis van Kapelle spontaan het Wilhelmus in. Met grote zorg werden de Franse graven in de Tweede Wereldoorlog onderhouden. Kapelle schonk in 1946 voor de begraafplaats een gebeeldhouwde Gallische haan als eenvoudig monument. Later besloot de Nederlandse regering dat alle Franse gesneuvelden in Nederland te Kapelle begraven zouden worden. Van de 600 gevallen, liggen er nu 234 begraven.

Na deze actie aan het begin van de Tweede Wereldoorlog is Jan Mol actief geweest in het verzet. Hij verzamelde militaire informatie die hij doorgaf aan de Geheime Dienst Nederland (GDN), ook wel bekend onder de schuilnaam Dienst Wim. In 1943 is deze dienst door de Duitsers opgerold door het 'dubbelspel' van de Duitse deserteur Fransz Still. Als gevolg hiervan werden ook een aantal Zeeuwse verzetsstrijders veroordeeld en afgevoerd naar concentratiekampen. Vier Zeeuwen hebben dat niet overleefd, waaronder Jan Mol. De anderen zijn Jacob Klaaijzen, naar hem is in Goes een straat genoemd, Leendert Serier, naar hem is in Oostburg een straat genoemd en Johann Mejboom uit Zierikzee. Jan Mol overleed op 20 januari 1945 in het concentratiekamp Neuengamme bij Hamburg.

Gepubliceerd 9 september 2019

[Link Facebook](#)

JB

HANDELSOORLOG GOES-BIEZELINGE

Rond het jaar 1400 beschikt Biezelinge over een belangrijke haven aan de Westerschelde, op dat moment de Honte. De haven krijgt ook al snel een markt en rond de markt komen steeds duurdere huizen van steen. Ze zijn eigendom van kooplieden maar vooral van wolwevers die zogenoemde lakens weven.

Het vervaardigen van een goede kwaliteit lakenstof is een arbeidsintensieve kunst die op dat moment in veel Vlaamse en Hollandse steden wordt beoefend. Een goed laken levert veel geld op. Iedereen wil dan ook topkwaliteit produceren om op korte tijd ontzettend rijk te kunnen worden.

Laken is een stof van zuiver scheerwol die eerst normaal wordt geweven en daarna nog eens wordt vervilt. Na het vervilten wordt de stof op stevige rechtopstaande palen gezet (zogenoemde ramen) die de stof moeten opspannen tot vastgestelde standaard afmetingen. Daarna wordt het geborsteld in één richting en tenslotte wordt het laken op glans gebracht met sandelhoutolie.

Door het vervilten en borstelen van de lakens ontstaat een stof die waterafstotend, heel stevig, slijtvast en tegelijkertijd heel warm is. De stof was in aanschaf erg duur maar ging dan vervolgens wel heel erg lang mee.

Daarnaast waren er diverse kwaliteiten, zoals enerzijds dikke en stugge mantelstof en anderzijds vederlichte en soepele jurkenstof, plus alle variaties daar tussenin. En de basis voor alle dure lakenstoffen was schapenwol van de juiste kwaliteit. Toevallig hadden ze daar op Zuid-Beveland op dat moment geen gebrek aan.

Er waren namelijk nog altijd uitgestrekte schorren rondom het eiland en ook de Moeren waren voor vrijwel niks anders geschikt dan voor het laten grazen van het Zeeuwse schaap. Het lag dus bijna voor de hand dat ook op de Bevelanden een lakennijverheid zou ontstaan.

Daarnaast blijkt er op de Bevelanden ook nog eens een plant uit het Midden-Oosten goed te willen gedijen die na veel bewerkingen een rode kleurstof voor de lakenwevers oplevert: meekrap. Ook door het verbouwen en bewerken van de meekrapwortel kon je rijk worden.

Niet alleen in de omgeving van Biezelinghe en Kapelle wordt goed geld verdiend met de productie van lakenstoffen. In Goes zitten ook wevers en ook in Goes hebben ze een markt en een haven. Maar de kwaliteit van de in Goes geweven lakens kan niet tippen aan die van Kapelle. En dat zet kwaad bloed.

De handelaren uit Goes krijgen in 1407 van graaf Willem VI het voorrecht om voortaan als enige hun bevolking te mogen voorzien van levensmiddelen en lakens. Het is met andere woorden vanaf dan verboden voor de bevolking van Goes om op Kapelle lakens te laten weven.

Wellicht hadden ze in Goes gehoopt dat die van Kapelle vervolgens failliet zouden gaan of zich zouden vestigen binnen de Goese stadswallen. Maar het plan mislukt omdat die van Kapelle nog altijd op de markt van Goes hun lakens mogen blijven verkopen aan iedereen behalve de Goesenaren.

In 1452 ondernemen de handelaren van Goes een nieuwe poging om die van Kapelle een toontje lager te laten zingen. Van Philips de Goede ontvangen ze documenten die bepalen dat alleen lakenwevers uit Goes op de markt in Goes mogen staan, met uitzondering van de jaarmarkt.

De wevers van Kapelle stappen daarop naar de rechtbank onder leiding van hun heer, Simon van Bruelis. De rechtbank komt tot een compromis. Die van Kapelle mogen op de markt van Goes hun lakens blijven verkopen maar niet meer dan 5 ellen tegelijk. En ze moeten jaarlijks een vergoeding betalen aan Goes om op de markt te mogen staan, terwijl dat van oudsher gratis was geweest.

In de eeuwen daarna neemt het belang van de lakenweverijen langzaam maar zeker af. Dat komt door een samenspel van factoren, zoals grote overstromingen en langdurige oorlogen, waardoor ook de economie steeds verder verzwakt. Alleen de teelt van meekrap blijft gehandhaafd.

Foto: Haven van Bieselinghe omstreeks 1650

Gepubliceerd 10 september 2019

[Link Facebook](#)

DRIESTAR HOGESCHOOL

Dit jaar bestaat de Driestar Hogeschool 75 jaar. De hoofdvestiging staat in Gouda. Maar in 1944, het laatste jaar van de Tweede Wereldoorlog, begon deze school in het Zeeuwse Krabbendijke op Zuid-Beveland. Een reformatorische kweekschool waar onderwijzers werden opgeleid. Het is nog steeds de enige reformatorische hogeschool in Nederland. De Reimerswaalse wethouder Jaap Sinke (SGP) schreef voor de regionale kerkbode over deze geschiedenis.

Op 5 september was het 75 jaar geleden dat er in Krabbendijke werd gestart met een Christelijke kweekschool op Gereformeerde Grondslag. Uitgegroeid tot Christelijke Hogeschool 'De Driestar' te Gouda, geniet dit opleidingsinstituut al weer driekwart eeuw grote bekendheid en waardering onder ons.

Het ontstaan van 'De Driestar' is nauw verbonden aan de arbeid van P. Kuijt. Nadat hij per 1 januari 1940 was benoemd tot hoofd van de Gereformeerde Gemeenteschool in Krabbendijke, begon hij onder de naam 'Instituut Zeelandia' al spoedig vervolgcursussen te organiseren voor leerlingen 'die boven den leerplichtleeftijd zijn'. Het cursusgeld bedroeg 10 cent per lesuur. Daarvan moest de lokaalhuur én de vergoeding aan de docenten worden betaald.

Omdat er grote belangstelling voor de cursussen bestond, kwam er in 1942 op initiatief van Kuijt een ongesubsidieerde ULO-school tot stand. De lessen werden in de avonden en op zaterdagochtend gegeven. Pas in 1944 kwam het Rijk met financiële middelen over de brug. Vanaf dat moment moest overigens ook aan alle wettelijke eisen worden voldaan. Zo moesten de lessen voortaan overdag worden gegeven.

Omdat inmiddels duidelijk was geworden dat er maar weinig onderwijzers en onderwijzeressen uit eigen kring voorhanden waren, om van bevoegde docenten voor de ULO nog maar te zwijgen, rijpte bij Kuijt de gedachte om voor de geslaagden van de ULO een eigen onderwijzersopleiding te beginnen. Op 17 juli 1944 ging het schoolbestuur hiermee akkoord. Opmerkelijk is, dat alle leerkrachten van de ULO én het personeel van de lagere school bereid waren hier aan mee te werken. Zo werd er onder leiding van Kuijt op 5 september 1944 met drie leerlingen gestart: Toon Dees, Jannie Hirdes en Leen Pieper. 'Na deze zaak aan de Heere te hebben opgedragen, zijn we met onze lessen begonnen', zo merkte Kuijt later op.

Omdat er geen apart schoolgebouw beschikbaar was, werden de eerste lessen op de orgelzolder van de plaatselijke Gereformeerde Gemeente gegeven. Vanaf januari 1945 mochten echter (na de reguliere schooltijd) de lokalen van de Gereformeerde Gemeenteschool aan de (huidige) Morlodestraat worden gebruikt. Deze situatie duurde slechts enkele maanden, want nadat Kuijt in juli 1945 bij de commandant van het Militaire Gezag te Goes twee grote barakken had weten los te praten, werden deze door de burgerlijke gemeente Krabbendijke aangekocht en tot een noodschool met vijf lokalen verbouwd. Deze lokalen werden achter de Gereformeerde Gemeenteschool geplaatst.

Naast de huisvesting van de leerlingen, was ook de huisvesting van de docenten de eerste jaren niet eenvoudig. Om het onderwijs voortgang te doen vinden, gaf Kuijt het goede voorbeeld en verleende hij ruim twee jaar onderdak aan een docent met zijn gezin. Ook later stelde hij zijn huis vaak open voor docenten of leerlingen die nergens onderdak hadden kunnen krijgen. De huisvesting van leerlingen die van buitenaf kwamen, gaf eveneens de nodige zorgen. Op 17 januari 1950 kon er echter een jongens- en meisjesinternaat worden geopend. Het jongensinternaat stond bij het voormalige haventje van Krabbendijke aan de Roelshoek.

Nadat P. Kuijt op 5 september 1944 naast de bestaande ULO-school met een onderwijzersopleiding was begonnen, was het een enorme uitdaging voor hem om voor beide opleidingen geschikte docenten te vinden. Omdat het aantal studenten van de Kweekschool de eerste jaren gering was, werd van alle ULO-leraren verwacht dat zij ook les gaven aan de niet-erkende en ongesubsidieerde onderwijzersopleiding. Voor de docenten betekende dit een forse (uren)belasting. Immers, om alles goed te laten verlopen, werd er volgens een tropenrooster gewerkt, waarbij er 's morgens van 8 tot 13 uur aan de ULO les werd gegeven en 's middags van 13 tot 18 uur aan de Kweekschool. Wat die laatste uren betreft, was de financiële vergoeding hiervoor minimaal: tot 1952 werd er slechts één gulden per uur uitbetaald; daarna werd het tarief verdubbeld.

Een van de problemen waar men mee te kampen had was de huisvesting van de docenten. Omdat er vlak na de Tweede Wereldoorlog onvoldoende woningen in Krabbendijke beschikbaar waren, vertrokken verschillende docenten al spoedig naar elders. Voor Kuijt en het bestuur begon er dan een nieuwe zoektocht naar geschikte docenten. Verblijdend en bemoedigend was echter, dat verschillende oud-leerlingen in die tijd als docent naar Krabbendijke terugkeerden.

In de geschiedenis van 'De Driestar' vormt de Ramp van 1 februari 1953 één van de meest dramatische gebeurtenissen, met verstrekkende gevolgen. Hoewel Krabbendijke in de rampnacht gespaard was gebleven, werd de bevolking enkele dagen later alsnog verplicht het dorp te verlaten en te evacueren naar elders. Ook de studenten ('kwekelingen') van 'De Driestar' ontkwamen daar niet aan. Dankzij de goede contacten van Kuijt met de directeur van de Christelijke Kweekschool 'Rehoboth' te Utrecht, konden de lessen daar tijdelijk worden voortgezet. Gedurende zeven weken werden de studenten ondergebracht in Jeugdherberg 'Rhijnauwen' te Bunnik.

Op 1 april 1953 keerde 'De Driestar' weer naar Krabbendijke terug. Echter niet voor lang, want om het voortbestaan van de school veilig te stellen (in Zeeland was namelijk maar ruimte voor één gesubsidieerde kweekschool, en die stond in Middelburg), verhuisden de Kweekschool en het internaat in 1954 naar Gouda. Daar volgde op 1 september 1955 de officiële erkenning door minister mr. J.M.L.Th. Cals van Onderwijs. Vier maanden later werd er voor het eerst subsidie ontvangen.

Onder leiding van Kuijt en zijn opvolgers (mr. J. de Heer, ir. M. Houtman en het duo drs. L.N. Rottier en drs. R.W. Zoutendijk) is 'De Driestar' – tegenwoordig 'Driestar educatief' genoemd – in de loop der jaren uitgegroeid tot een toonaangevend en gewaardeerd onderwijsinstituut in ons land. Duizenden studenten hebben er in de afgelopen 75 jaar hun opleiding tot leerkracht of docent met goed gevolg afgerond en hebben inmiddels een gewaardeerde plaats voor de klas of in de directiekamers ingenomen.

Foto's:

1. Kerk Gereformeerde Gemeente Krabbendijke waar op de orgelzolder de eerste lessen werden gegeven.
2. Voormalig jongensinternaat van de Driestar aan de Oosterschelde te Krabbendijke.

Gepubliceerd 11 september 2019

[Link Facebook](#)

PIETER ANDRIES DIELEMAN (1907-1944)

Op 4 september 1944 veroverden de geallieerden Antwerpen. De haveninstallaties kwamen ongeschonden in hun handen. Dat leidde tot geruchten over de op handen zijnde bevrijding van ons land. Duitsers en NSB'ers vluchtten op dinsdag 5 september 1944 in paniek weg. Op Noord-Beveland probeerden een aantal jonge mannen zelf het eiland te bevrijden. Overmoedig namen ze in Kamperland een aantal Duitse soldaten gevangen. Die dag zou later de geschiedenis in gaan als Dolle Dinsdag. De geallieerden waren er voorlopig echter nog niet. Al een dag na de gevangenneming kwamen Duitse troepen vanuit Veere naar het eiland, en herstelden hun macht. Ze pakte enkele Noord-Bevelandse mannen op. Ze slaan kwartier op in café Wielerrust in Wissenkerke, er worden willekeurig mannen verhoord. De leiders van het verzet zijn ondergedoken. Een boer, Pieter Andries Dieleman (37) bekend betrokkenheid bij het verzet. Op 9 september wordt hij ter dood veroordeeld, op 11 september - vandaag 75 jaar geleden - geëxecuteerd in de duinen bij Klein-Valkenisse.

Pieter Andries Dieleman is op 8 april 1907 te Wissenkerke geboren als zoon van Cornelis Dieleman (1878-1952) en Willemina Jacoba Abrahamse (1884-1938). Hij is ongehuwd en op de overlijdensakte van de Walcherse gemeente Biggekerke staat als aantekening: "Andries Pieter Dieleman is waarschijnlijk begin september 1944 gefusilleerd. De akte is ondeugdelijk verklaart bij uitspraak der Arrondissements-Rechtbank te Middelburg van zeven Augustus negentien honderd zes en veertig bij welke uitspraak werd bevolen de inschrijving van een nieuwe akte van overlijden, wordende verwezen naar de inschrijving van die uitspraak in de registers."

Zeeland werd, met uitzondering van Schouwen-Duiveland, in oktober 1944 bevrijd. In de laatste maanden voor de bevrijding verloren nog veel burgers het leven. Deels waren dat verzetsstrijders maar voor een deel ook burgers die in die laatste maanden meededen aan acties tegen de Duitse bezetter. Van een vorm van rechtspraak was geen sprake meer. Er zijn verschillende situaties bekend waarbij mensen zonder een proces standrechtelijk werden doodgeschoten. Dat gebeurde in die laatste maanden in situaties waarbij de Duitsers nog nadrukkelijk hun gezag willen laten gelden en om een voorbeeld te stellen tegenover de bevolking. Dit was duidelijk het geval bij de standrechtelijke executie in de duinen bij Valkenisse onder de Walcherse plaats Zoutelande van Andries Dieleman en een aantal mensen die gelijktijdig dit lot trof. Maar soms werden mensen ook gedood omdat het voor de Duitsers, die in de chaos de provincie probeerden te ontvluchten, hinderlijk was om een arrestant mee te nemen.

Op 18 januari 1946 lezen we in verschillende kranten dat in de duinen van Valkenisse een aantal slachtoffers zijn opgegraven. Door de aanwezigheid van familieleden konden vijf van de zes slachtoffers direct worden geïdentificeerd. Twee Nederlanders, Andries Dieleman uit Wissenkerke en de Middelburger W. Niesthoven en drie Belgen uit Zelzate, Albert de Colvenaer en zijn zoon Yvon en André Pierrets. Later werd de 19-jarige Johan van der Weij uit Middelburg geïdentificeerd.

In het Noord-Bevelands Nieuws- en advertentieblad van 26 januari 1946 wordt verslag gedaan van de herbegraving van Andries Dieleman op de algemene begraafplaats te Wissenkerke: "De baar werd gevolgd door familie, vrienden, oud-illegalen en mede-deelgenoten van de 5 september, en was bedekt door vele kransen." Op de plaats van de executies in de duinen bij Valkenisse is een betonnen kruis geplaatst met informatiebord.

Gepubliceerd 14 september 2019

[Link Facebook](#)

NICOLAAS CORSTANJE (1919-1944)

Deze maanden wordt er veel aandacht besteed aan de Slag om de Schelde, ook wel de vergeten veldslag genoemd, die 75 jaar geleden gestreden werd. Op 8 november 1944 was het zover dat een groot deel van Zeeland de bevrijding kon vieren. Alleen Schouwen-Duiveland - evenals de rest van een groot deel van Nederland - bleef nog tot mei 1945 bezet.

Op 28 oktober is het ook 75 geleden dat de Goese verzetsstrijder Nicolaas Corstanje op de Waalsdorpervlakte werd gefusilleerd. Nico (of Niek) Corstanje is op 10 februari 1919 geboren als zoon van de timmerman-aannemer Cornelis Abraham Corstanje en Maria Johanna Sinke. De timmerwerkplaats stond in de Lange Vorststraat te Goes, waar het gezin ook woonde. Hij was het oudste kind uit een gezin met acht kinderen. Van 1933 tot en met 1935 ging hij naar de Ambachtschool om het timmervak te leren.

Eigenlijk was het de bedoeling dat hij het bedrijf van zijn vader zou overnemen, eventueel samen met zijn enige broer Engel (1923). Zijn hart lag echter niet bij dit vak waardoor hij kantoorbediende werd bij Duvekot's graanhandel aan de J.A. van der Goeskade in Goes. Hij was bevriend met Lauw Duvekot, de zoon van de eigenaar van de graanhandel.

In 1939 werd Nico diensplichtig en diende hij bij de marine waar hij een vliegopleiding kreeg. In de meidagen van 1940 nam hij deel aan de strijd als marinevlieger. Na de Nederlandse capitulatie werkte hij als kantoorbediende in Den Haag. Zo vinden we het terug in diverse stukken. Een nicht van hem zegt echter dat dit niet klopt. "Ome Nico is na de capitulatie teruggekeerd naar Goes. Hij ging weer werken als kantoorbediende bij Duvekot's graanhandel. In Goes raakte hij betrokken bij het verzet en moest hij onderduiken in de Achterhoek. Ook daar ging hij verder met verzetswerk. Vervolgens is hij eigenlijk bij toeval gearresteerd in Den Haag." In Goes was Nico Corstanje betrokken bij de verzetsgroep van zijn stadgenoot Daan Kloosterman, die in de Lange Vorststraat te Goes woonde. Op 27 oktober 1944 werd Corstanje gearresteerd en op 28 oktober gefusilleerd. Als extra straf werd hij in een anoniem graf begraven. Pas in 2013 kon door DNA-techniek met wangslim van zijn zus zijn identiteit worden vastgesteld, waarna hij op het Ereveld in Loenen bij Apeldoorn kon worden herbegraven.

In 1947 begon de gemeente Goes aan de bouw van woningen in Goes-oost. De straten zouden vernoemd worden naar Goese verzetsstrijders, zoals Van Melle, De Groot, Quant, De Graaff en Klaaysen. Er zou ook een straat vernoemd worden naar Corstanje. Zover is het echter niet gekomen. Zijn ouders gaven daar geen toestemming voor. Zij vonden dat hun zoon zijn plicht had gedaan en wilden geen heldenverering. Om die reden is er toen een straat vernoemd naar de juist geboren prinses Marijke (nu Christina).

De komende jaren zullen de woningen van deze straten gesloopt worden. Er komen nieuwe woningen, en dus ook nieuwe straten. Reden voor de Heemkundige Kring De Bevelanden om een verzoek naar de gemeente Goes te zenden om alsnog een straat te vernoemen naar Nicolaas Corstanje.

Van de acht kinderen uit het gezin Corstanje, waarvan Nico de oudste was, zijn nog drie zussen in leven.

Twee wonen buiten de provincie Zeeland, maar de jongste zus Jacomien Oudeman-Corstanje, geb. 27 april 1934, woont nog in Goes. We zochten haar op. “We waren een hecht gezin. Vader had een groot timmerbedrijf in de Lange Vorststraat 10 in Goes. Het was een breed pand met een grote werkplaats op de begane grond en twee grote zaagmachines. Daar boven woonden we. Het was een goedlopend bedrijf en vader had gehoopt dat zijn twee zoons Nico en Engel het bedrijf zouden overnemen. Dat wilden ze geen van beiden. Vader vond dit wel jammer maar heeft daar nooit wat over gezegd. Hij was een gesloten man die zijn gevoelens niet uitte. Hij heeft ook nooit gepraat over zijn door oorlogsgeweld gedode zoon Nico. Moeder wel, daar kon je goed mee praten.”

“Ik heb wel herinneringen aan Nico maar echt meegemaakt heb ik hem niet. Toen de oorlog in 1940 uitbrak was ik zes jaar. Nico zat toen in militaire dienst in Den Haag. Zijn verzetswerk deed hij wel met overtuiging.”

“Op 28 oktober 1944 is Goes bevrijd. Ik herinner me nog dat we angstig waren, niet wetend wat ons te wachten stond. We waren met ons vieren thuis, vader, moeder, een zus en ik. We zijn toen de hele nacht opgebleven. Juist op die dag is Nico gefusilleerd. We wisten dat niet, maar het was of we dit voorvoelden.”

“Na de oorlog is mijn broer Engel naar Michigan (VS) geëmigreerd. Daar is hij met een Amerikaanse vrouw getrouwd. Hij heeft drie zonen waardoor de naam Corstanje nu in Amerika wordt voortgezet. Samen met een neef, die al eerder was geëmigreerd, heeft hij daar een timmerbedrijf opgezet.”

“Vader wilde destijds niet dat er een straat naar Nico zou worden genoemd. Dat was tegen zijn principes, een vorm van persoonsverheerlijking. Ik denk daar anders over, hij heeft het toch maar allemaal gedaan. En Corstanjestraat is toch best een mooie naam. Ik denk dat mijn twee nog in leven zijnde zussen dit ook wel mooi zullen vinden.”

Uit het recentelijk verschenen boek ‘Breekbare Helden’ van Carla Rus blijkt dat er nog meer verzetstrijders zijn die in die oorlogsjaren het leven verloren, maar waarvan hun namen niet voortleven in een straatnaam. Misschien dat er nog ruimte is om ook die te vernoemen.

Gepubliceerd 15 september 2019

[Link Facebook](#)

KINDEREN IN HET ZIEKENHUIS

Dat er veel veranderd is in de ziekenhuszorg weet iedereen. Enkele tientallen jaren geleden was het heel normaal dat je voor een kleine ingreep een week in het ziekenhus werd opgenomen. Vaste bezoektijden waarbij aan het begin van het bezoek een horde mensen voor de deur van de afdeling stonden. Ze wilden allemaal zo snel mogelijk naar binnen om maar geen minuutje van dat kostbare uurtje te missen. En voor kinderen was er heel weinig bezoek, alleen de ouders en geen broertjes of zusjes. Het zou maar te onrustig worden voor het zieke kind. Domineeszoon Rob Strating lag in de jaren vijftig van de vorige eeuw als kind regelmatig in het ziekenhuis. Het Gasthuis op de Oostwal in Goes. Op de facebookpagina Rondje Goes werd vorige maand deze foto van de kinderzaal van dat ziekenhuis geplaatst. Tal van herinneringen kwamen boven, waaronder dit verhaal van Rob Strating.

'Mijn vader was dominee in Goes en hij kon altijd binnenkomen, in tegenstelling tot andere vaders...In mijn ambulante periode mocht ik vrij rondlopen over het terrein bij Ziekenhuis Oostwal. Omdat ik toen al gek was van auto's en sommige specialisten mooie uitvoeringen bezaten, was ik altijd op de oprijlaan van het ziekenhuis te vinden. De heren doktoren reden af en aan tussen Oostwal en St. Joanna en natuurlijk mocht ik stiekem meerijden met de Riley van dr. Gosses of de Healey van dr. Blommestijn. Ik moest om 11.30 uur terug op zaal zijn, maar dat lukte vaak niet. Als ik te laat kwam kreeg ik van hoofdzuster De Voogd een oorvijs die ik me nog steeds kan herinneren; zó hard!

De zaal is uit de jaren vijftig. Mijn vriend Sjoerd Tamminga mocht alleen voor het raam komen kijken, want bezoekende kinderen mochten niet op de kinderzaal. Hij stond dan voor dat raam waar nu het Lunchcafé de Bult is. Ik heb heel veel in deze zaal gelegen. Ik had maag-nier- en darmbloedingen. Gelukkig is het na mijn 11e jaar allemaal overgegaan.

De zaal rook naar Lysol, want de donkerbruine vloer werd daarmee elke dag geboend. De deur had een dranger en die piepte dag en nacht harrtverscheurend. Op zondag werden er psalmen en gezangen gezongen met alle deuren open, zelfs die van de kinderzaal. Ik had het zeldzame geluk dat alle doktoren goede vrienden van mijn ouders waren en ik een soort voorrangpositie had ten opzichte van mijn lotgenoten...(niet eerlijk toen, maar achteraf wel gemakkelijk)

Gepubliceerd 16 september 2019

[Link Facebook](#)

EMILE BOUDELING (1925-1943)

Eigenlijk nog een kind, zoals je hem op deze foto ziet. Hoe oud zal hij daar geweest zijn? Veertien, vijftien jaar? Hij is de jongste Goesenaar die door zijn verzetswerk om het leven is gekomen. Emile Boudeling, op 1 februari 1926 geboren in Goes. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in mei 1940 zit hij op school in Breda. In het boekje *Bezete, Verzet, Ontzete* schrijft journalist Karhof in 1945 over hem: "... dwong zijn actieve aard hem tot daden tegen de bezetter." Net veertien jaar is hij dan. Of was het avontuurlijk gedrag van een puber? Niet het risico overziende? In een gestolen Duits uniform trok hij er 's-avonds met een vriend op uit om de vijand te belagen. Zijn vriend werd gearresteerd en Emile vluchtte in april 1941 via België en Frankrijk naar het neutrale Zwitserland. Dan wordt het onduidelijk hoe het hem verder vergaat. Hij wordt in Frankrijk aangehouden. Op dat moment is de met de Duitsers collaborerende regering Vichy in Frankrijk aan de macht.

Het verhaal gaat dat de 15-jarige Emile gedwongen wordt om in het Vreemdelingenlegioen te gaan. Het in 1831 gevormde Franse elite-leger van vreemdelingen. In de Tweede Wereldoorlog steunt een deel het Vichy-regiem en vecht met de Duitsers tegen de geallieerden. Een ander deel strijdt voor de 'vrije Fransen' tegen de Duitsers. En bij welk deel zit Emile nu? Eigenlijk geeft Karhof in zijn 'in memoriam' al het antwoord: "Twee jaar hield hij de zware dienst in Marokko vol. Na de inval van de Amerikanen kreeg hij weer de gelegenheid zich tegen de Duitsers te keren."

Volgens Karhof kort na de beschrijving sneuvelt hij in september 1943 op 17-jarige leeftijd. Ook daar is geen eenstemmigheid over. De Fransman Edgar Fourez, tijdens de Tweede Wereldoorlog aalmoezenier in het Vreemdelingenlegioen en later kinderboekenschrijver, schrijft over Emile Boudeling: "Bij zijn aankomst in Frankrijk, dat in die tijd verdeeld was in een vrije en een bezette zone, werd hij gearresteerd door de Duitsers en enkele dagen gevangengezet. Hij vertelde een hele geschiedenis, dat hij alleen was, dat hij zijn broer in Marseille zou ontmoeten en gezien zijn jeugdige leeftijd en zijn verhaal werd hij overgebracht naar de Franse zone, dat wil zeggen de vrije. Daar heeft Emil zich aangemeld bij het vreemdelingenlegioen."

De Belgische Engelandvaarder Eric Bouzin ontmoet Emile in het Legioen in Marseille, en schrijft een ander verhaal. Op 24 Juni 1941 kom ik samen met mijn twee vrienden waarmee ik uit België gevlucht ben aan in "Camp de St Marthe" in Marseille. Kort daarna benaderd ons een slungelachtige Nederlandse jongen, duidelijk erg jong. Hij gaat er vanuit dat wij als Belgen enigszins de Nederlandse taal beheersen. In die dagen beheerste ik inderdaad enigszins de Vlaamse taal omdat mijn moeder uit Leuven afkomstig was. Hij stelt zich zelf voor en vertelt hoe hij erin geslaagd is om door België en bezet Frankrijk te komen. Net als wij was hij gearresteerd door de Vichy Politie en min of meer gedwongen om dienst te nemen in het Legioen.

Op Zondag 29 Juni 1941 wordt ons Detachement ingescheept op de S.S. Djebel Amour voor de oversteek van de Middellandse Zee. Op 2 Juli komen wij in Oran aan waar wij bleven tot 5 Juli om op 6 Juli 1941 in Sidi Bel Abbas aan te komen.

Op 13 September 1943 overlijdt Emile Boudeling in het Hospitaal van Medea aan de gevolgen van Tuberculose.

Bij de 20-jarige viering van de bevrijding verschijnt er in de PZC van 1 mei 1965 een lijst van alle omgekomen Zeeuwse verzetsstrijders. Daar staat ook de naam van Emile Boudeling. Maar is dat juist? Was hij verzetsstrijder? Was het inderdaad dwang dat hij aan Duitse zijde vocht? Was het opportunisme? Of was het jeugdige avontuurlijkheid? Dillema's van een 15-jarige die eigenlijk onvoorstelbaar zijn.

Gepubliceerd 25 september 2019

[Link Facebook](#)

JB

JACOBA DE KOK

Op 2 augustus 1861 gaat de dan 29-jarige arbeider Leendert de Kok naar het gemeentehuis van Ellewoutsdijk. Zijn vrouw Jannetje Wiskerke is de dag ervoor om 5 uur 's middags bevallen van hun derde kindje, een meisje. Leendert wil haar vernoemen naar zijn eigen moeder Jacoba Smit.

Het is niet de eerste keer dat hij een dochter naar zijn moeder vernoemt. Drie jaar eerder werd zijn eerste kind geboren. Ook haar noemde hij Jacoba, maar de baby was nog geen zes weken later al overleden. Het zou dus goed kunnen dat ook dit kindje het niet zal halen.

Maar dat valt goed mee. Jacoba groeit voorspoedig op in een groot arbeidersgezin en als ze 18 jaar is, trouwt ze met dorpsgenoot Jacob den Boer. Jacoba en haar familie wonen dan intussen op 's-Heer Arendskerke waar bruid en bruidegom op 3 juni 1880 in het bijzijn van hun ouders in de echt worden verbonden. Precies een maand na de bruiloft bevalt Jacoba van haar eerste kindje.

Jacob den Boer is drie jaar ouder dan zijn bruid. Zijn vader, Johannis den Boer, is schaapherder op 's Heer Arendskerke en zijn moeder, Neeltje van de Schelde, is arbeidster. Ook de kersverse bruid en bruidegom zijn beiden arbeider van beroep. Bovendien kunnen ze allebei lezen en schrijven. Dit in tegenstelling tot de ouders van de bruidegom, die allebei analfabeet zijn.

Het wordt een zeer vruchtbaar huwelijk: in een tijdsbestek van 23 jaar worden er 18 kinderen geboren waarvan er 14 de volwassen leeftijd bereiken. Jacob is dan intussen net als zijn vader schaapherder geworden. Wanneer op 25 december 1903 het jongste kindje Maria wordt geboren, mogen Jacob en Jacoba zich intussen ook al grootouders noemen.

Oudste zoon Leendert trouwt namelijk in 1902 met Krina Moerman. Bruid en bruidegom zijn dan allebei 20 en ze willen graag naar Amerika. Vier jaar later is het zo ver en laten ze zich samen met hun dochtertje Jacoba uitschrijven op het gemeentehuis van 's-Heer Arendskerke. Ook broer Jacob den Boer junior emigreert mee. Op 20 januari 1906 nemen ze afscheid.

De afspraak is dat de twee broers geld zullen opsturen waarmee ook hun andere broers en zussen en hun ouders de overtocht naar Amerika kunnen betalen. Blijkbaar raken de twee broers in Amerika makkelijk aan werk want na een jaar is er al genoeg geld voor alle tickets voor de overtocht en de aansluitende reis per trein naar het verre Sheboygan in Wisconsin.

Op 28 februari 1907 neemt Jacoba de Kok definitief afscheid van haar moeder en de rest van haar familie. Samen met haar man en kinderen werpt ze nog een laatste blik op het Zeeuwse landschap, wellicht zonder te beseffen hoe vreselijk ze het daarna zal gaan missen. En dan stappen ze op de boot. Amerika is zich op dat moment in volle vaart aan het ontwikkelen. Nog geen vijftien jaar eerder werden de laatste Indianen vermoord en van hun eigen land verdreven. Sindsdien staat er geen rem meer op de ontginning van de bossen, de bouw van huizen en fabrieken en de toestroom van emigranten.

In Sheboygan zijn dat voornamelijk gereformeerde Zeeuwen en dan met name Zuid-Bevelanders. Ze kwamen er aanvankelijk om te gaan boeren. Maar het klimaat van Wisconsin, pal tegen de Canadese grens, was veel extremer dan op Zuid-Beveland. De winters waren er langer en kouder, de zomers veel heter. Waardoor de meeste oogsten jammerlijk verloren gingen.

Zodoende komt de schaapherder Jacob den Boer terecht als arbeider aan de lopende band in een toy factory - een speelgoedfabriek - waar hij op zijn 48ste de Engelse taal moet gaan leren. Zijn vrouw is zich intussen Cora gaan noemen en zijn oudste zoon noemt zich in Amerika 'Leonard'. AZoon Johannis wordt John, Marinus wordt Martin, Jannetje wordt Jennie, Cathalina gaat zich voortaan Catherine noemen, Anna wordt Annie en Frans noemt zichzelf Frank. Cornelia word Katie, Jan word John en soms Jack en de twee jongsten, Anthonie en Maria, worden Tony en Mary. En hun achternaam verandert in Denboer omdat de ambtenaar die ze bij aankomst heeft ingeschreven, letterlijk opschrijft wat hij hoort.

Jacob en Cora Denboer uit 's-Heer Arendskerke komen met hun 13 kinderen terecht op nummer 1711 van Superior Avenue in een typisch Amerikaans houten huis in een typisch Amerikaans stadje met allemaal kaarsrechte wegen die elkaar loodrecht kruisen en die allemaal op elkaar lijken.

Op 12 augustus 1908 komt Jacob Denboer senior 's avonds laat thuis van zijn werk in de speelgoedfabriek. Het hele gezin gaat samen aan tafel zitten om zoals gebruikelijk een stevige maaltijd te eten. Rond negen uur 's-avonds staat Jacob Denboer senior op van tafel om nog even iets uit de schuur te halen. In de schuur neemt hij een stuk touw en hangt zichzelf op. Een kwartier later vindt zijn oudste zoon Leonard hem daar. Ze proberen hem nog te reanimeren maar het is te laat.

Uiteraard is de hele familie in shock. Helemaal niets wees er op dat hij aan zelfmoord dacht, vertelt Jacoba de Kok/Cora Denboer later aan een journalist van de plaatselijke krant. Hij gedroeg zich doodnormaal tijdens het avondeten. En verder was hij altijd vrolijk, zegt ze. Hij dronk nauwelijks alcohol, hij was kerngezond, hij had met niemand ruzie en het was een harde werker, dus het is voor haar een compleet raadsel waarom hij zichzelf ophing.

Anderhalf jaar na aankomst in Amerika is Jacoba de Kok een weduwe met 13 kinderen waarvan de jongste nog maar 5 jaar is. Ongetwijfeld zal ze eindeloos vaak de film hebben afgespeeld van de laatste uren, dagen, weken en maanden met haar man, in een poging te achterhalen wat hem bezielde.

Intussen gaat het leven van Jacoba/Cora verder. De kinderen vinden een (Zeeuwse) partner en trouwen, er komen enorme hoeveelheden Amerikaanse kleinkinderen en heel ver weg, op 's-Heer Arendskerke, sterft haar moeder. En dan, op 19 april 1945, blaast Jacoba de Kok in Sheboygan, Wisconsin, haar laatste adem uit. Ze is dan 83 jaar. Ze vindt haar definitieve rustplaats op het Wildwood Cemetery in Sheboygan, waar ook de bijgaande foto is genomen.

De gegevens voor dit verhaal zijn afkomstig van de website Zeeuwen gezocht en van stamboomonderzoek. De afbeeldingen komen van de Amerikaanse website 'Find a Grave' (vind een graf). Op de afbeeldingen staan de grafsteen van Jacoba de Kok, het krantenartikel over de dood van haar man en het overlijdenscertificaat van haar man.

Gepubliceerd 29 september 2019

[Link Facebook](#)

DAVID EN MIENTJE VONDEN ELKAAR

We konden het lezen in De Bevelander: de bijzondere ontmoeting van de Goese Mientje Janssens en de Schotse bevrijder David Dalgity op het bevrijdings dansfeest i 1944 in het Schuttershof in Goes. Haar neef Leon Janssens vertelt nog eens hoe het is gegaan.

“Oorlog en liefde zijn van alle tijd. Liefde voor een avond of wat langer maar soms ook voor eeuwige trouw. Zoveel jonge mannen in uniform, dat maakte in 1944-1945 indruk op de Zeeuwse meiden. De soldaten kregen op de voor hen georganiseerde dansavonden contact met de plaatselijke schonen. Zo was er David Dalgity (30), een Schot uit Edinburgh. Hij landde 26 oktober 1944 met de 52nd Lowland Division bij Baarland en was later gelegerd in Kapelle. Op zo'n dansavond in Goes zagen hij en Mientje Janssens (23) uit de Goese Piccardstraat elkaar. De vonk sloeg over. Op 10 november 1945 trouwden ze op het stadhuis in Goes en gingen in Edinburgh wonen. Mientje's beroep in Nederland was kapster en David was automonteur. Met hun zoon David (1947-2017) werd de familie in Zeeland regelmatig bezocht. Holland heeft altijd een speciaal plekje bij de familie Dalgity in Schotland.

Mientje, Jacomina Maria Andrea, Janssens werd op 5 april 1921 in Vlissingen geboren en is op 16 mei 1968 in Edinburgh Schotland overleden. Haar man David was al eerder overleden. Mientje was de dochter van Petrus (Piet) Joannes Janssens (Goes 10-08-1874/ + 18-06-1951) en van Johanna (Anna) Judoca Cardon (Goes 14-03-1883/ + 13-02-1945). Hun huwelijk vond plaats op 22-07-1909 in Goes. Ze kregen elf kinderen waarvan er vier, waaronder een tweeling, binnen het eerste levensjaar overleden. Mientje was de oudste dochter en werd in het gezin ook wel aangeduid als 'het tweede Mientje' omdat haar eerder geboren zusje, dat dezelfde naam droeg, na 10 maanden overleed.

Piet Janssens was een gepensioneerde KNIL-militair(1894-1906) en werkte in Goes als broodslijter en banketbakker. Met zijn gezin woonde hij vanaf 1913 enige jaren in Vlissingen als winkelier(banketbakkerij) en koopman. Na Vlissingen(1921) gingen ze weer in Goes wonen, vanaf 1931 op Piccardstraat 5. Zijn laatste beroep daar was hotelknecht in Hotel De Zoutkeet. In de Piccardstraat zijn Piet en Anna beiden overleden. Anna kwam uit de familie Cardon, indertijd barbier/kleermaker op de Beestenmarkt in Goes. Een broer van Anna, Petrus Joannes, Piet Cardon, was 48 jaar koster van de R.K. kerk in Goes. Hij woonde met zijn gezin van acht kinderen in het kleine pandje tegen de Grote Kerk aan, in de hoek met de Korte Kerkstraat in Goes. Op vele oude bidprentjes van rooms Goes kun je zijn naam, P.J. Cardon R.K. koster, terug vinden. Zijn twee dochters hadden jarenlang een winkel in religieuze artikelen in de Lange Vorststraat en werden in Goes in de wandeling 'de heiligenbeeldjes' genoemd.

Zij nog vermeld dat het eerste bevrijdingsjaar, 1945, voor het gezinsleven van Piet Janssens ingrijpend was. Goes was 29 oktober 1944 bevrijd en in het nieuwe jaar 1945 overleed zijn vrouw Anna op 13 februari. Na de algehele bevrijding van Nederland in mei volgde op 8 november een blijde gebeurtenis met de geboorte van zijn vijfde kleinkind. Op 9 november ging zijn dochter Betsy (Elisabeth) als soeur Angeline in het klooster bij de nonnen in Etten-Leur. De 10de november trouwde zijn dochter Mientje met David Dalgity en verhuisde naar Schotland. Op 27 november trad zijn dochter Rie in het huwelijk met Mathijs de Jonge die bij hem in kwamen wonen.. Van zijn kinderen was alleen de jongste zoon Adri (1925) nog thuis. Later kwam de vrouw van zijn zoon Jan, Connie, terug uit 'Indië'. Ook zij woonde bij Petrus in en beviel van haar eerste kind in het St. Joanna ziekenhuis in Goes.”

Foto 1: Trouwfoto van Mientje Janssens en David Dalgity.

Foto 2: Een bezoek in 1950 aan klooster Withof in Etten-Leur waar Betsie Janssens (soeuer Angelina, als non ingetreden was. Op de foto vlnr: bovenste rij: Jan Janssens, David Dalgity, Maatje Janssens-Coppens, Adri Janssens, Rie de Jonge-Janssens, Connie Janssens, Mathijs de Jonge. Onderste rij: Piet Janssens met kleinzoon Peter Janssens (zoon van Jan en Connie), Betsie Janssens soeur Angelina, David Dalgity jr., Mientje Dalgity-Janssens.